

Лезги Газет

**Жуwan Ватан, ватанэгълияр,
дидед чал хуъх!**

1920-йисалай акъатзава

N 24 (10877) хемис 13-июнь, 2019-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 16 манат

Саида МУРАДОВА

9-иондиз Дагъустан Республикадин Гъукуматдин Председатель Артем Здунова Мегъарамдхуърун райондин Чепелрин хуърун патав “Багъ” КФХ-ди инвестицийрин проектуьрдиз куьчурмишавай тегъер ахтармишна. Ина 150 гектардин чилел Дагъустанда виридалайни чехибурукай сад тир къалиндаказ цанвай ва виниз тир бегъерлувили (суперинтенсивный) емишрин багъ кутунин квалаха давам жезва. А.Здунова хуъз газ санал райондиз РД-дин Гъукуматдин вице-премьер-хуърун майишатдин ва недай суърсетдин министр Абдулмуслим Абдулмуслимов ва РД-дин эцигуннини ЖХХ-дин министр Малик Багълиевни мугъман хъана.

Мегъарамдхуърун райондин кыил Фарид Агъмедова мугъманар проектдин

Виниз тир къимет гана

къалиндаказ цанвай багъда, пешекарри къейдзавайвал, бегъер вири санал вай, августдин вацралай зулун эхирдалди агакъда, жуъреба-жуъре сортарин емишар дигмиш жеда. Проектда къалурнавайвал, ина беъгер хуъдай гъамбархана, гъакни 20 000 тонндив агакъна емишар гъялдай ва хуъдай цехар эцигун фикирда къунва. Проектдин бинеда инвестицийрин майдан 300 гектардив агакъарун ава.

Багъманчывилин хел вилицди тухункай рахадайла, Фарид Агъмедова къейд авурвал, Мегъарамдхуърун районда хуърун майишатдин хилез инвесторар желб авун важиблу месэла тирди фикирдай акъудзавач ва и жигъетдай къулай шартлар арадал гъиз алахънава. “Чна хуърун майишатдин хилен региондин ва федеральный программайра иштиракзава. Багъманчывилал райондин хуърун майишатдин кар алай хел яз гъисабзава. Адан гъульгъулан ульзумчывилал ва мандарвал ала”, - лагъана ада.

Рикел хкин, “Багъ” КФХ-дин инвестицийрин проект умъурдиз куьчурмишиз 2017-ийис

суз эгечнай ва проектдиз авур анжак сифтегълан харжийри 250 миллион манат тешкилна.

И мукъвара КФХ-див нубатдин 13 000 къелем агакънава, мад 46 000 къелем Мегъарамдхуърун райондин мулкунал алай логистикадин “Виадук” терминалда ава. Лазим тир серенжемар къабулайдалай къулух абурни карханадив агаъда. Санлай къачурла, мукъвал тир вахтунда ина 59 000 къелем кутунин квалаха ақылтарда. Проект умъурдиз куьчурмишиз башламишадалай къулух ина 60 касдиз квалахадин чакяр хъанва.

Багъ кутунин квалаха тежирабул пешекаррин гъзвичилик ква. Икк, карханадин къилин агроном Арсен Таривердиева Франциядия чирвилер къачуна ва яргъал вахтунда тъана яшамиш хъана. Нормандиядин ва Бретандин багълара къватнавай тежираба ада къе Мегъарамдхуърун районда ишлемишава. А. Таривердиева къейдзавайвал, алай вахтунда къилин месэла технологийрал са шартнели алачиз амал авун я.

Карханада алай аямдин яд гудай технологиянни ишлемишава. Икк, 2 гектар чилин майдан къунвай цин гъамбарханадиз Самур-Дербент къаналдай 100 агъзур кубометрдив агакъна яд къватлава, ам

алцифарзава, махсус тадаракрин куьмек-далди микролементлди миянарзава ва стил-стайл къелемиз гузва. Агрономди къейдзавайвал, б сятдин вахтундатъар са тарцив 13 литр яд агакъун лазим я. Накъв авай гъалдал махсус датчикрин куьмекдалди гуьчталозава. Пуд ийсалай багъдай тамамдаказ беъгер къватлун планамишнава.

Цин гъамбарханада алава кеспи - балугъчывал кардик кутадайвал я. Вире багъа жинсинин балугъар түретмишдай фикир ава. Яни ина туристар желб авун патални шартлар тешкилда.

Емишар гъасилунин жигъетдай ва багълари къунвай майданрин къадардал гълтайла, Мегъарамдхуърун район Дагъустанда къенкъивечи чадал ала. 2018-ийисан эхирра ина емишрин багълари 6 000 гектардилай артух чилер къунвай, ци мад 300 гектарда къелемар къутадайвал я.

Нетижаяр къадайла, Артем Здунова “Багъ” КФХ-дин инвестицийрин проект къимет гана.

Гъльгъулай Гъукуматдин Председатель Сулейман-Стальский райондин Къулан Стапларин хуъруз мугъман хъана. Ина республика вилицди тухунин кар алай проектдин сергъятра аваз инвестицийрин “Стапларин багълар” проект умъурдиз куьчурмишава. Карханада гъам адетдин, гъамни Европадин стандартлиз жаваб гузвой къалиндаказ цанвай ва виниз тир бегъерлувили емишрин багълар кутава. Проектдин сметада къалурнавай къимет 1 миллиард манатдилай виниз я. “Стапларин багълар” проект Вини, Къулан ва Агъа Стапларин хуърерин патав гвай “Паллас” ООО-дин хуърун майишатдин 1000 гектардин чилерал умъурдиз куьчурмишава. И чилер 20-30 ийсан вахтунда малар хуън ва я техил цун патал ишлемишавай. Проект къилиз акъудун патал багъдин майдандик “Паллас” участокдин тахминан 2000 гектар чилни кутхун лазим я. Советрин девирда и майданар къене цил авай емишрин багълари къунлава.

Артем Здунова хабар гайвал, инвестицийрин проектдин сергъятра аваз ина

Конкурсдин гъалиби

ДГУ-дин магистрант **Марина ИБРАГИМОВА** Россиядин мулкар яшайишдинни экономикадин рекъяй вилицди тухунихъ элкъурнавай XVI Вириrossиядин жеъиль авторрин ва образованидин хилен проекти “Зи улкве - Зи Россия” конкурсдин “Зи хайи чал” номинацияда гъалиб хъана.

И конкурсдай майдандиз акъудай “Хайи чаларал аудиоктабар” проект Дағъустандин литературадин классикрин яратмишунар хуънхъ ва геъеншдаказ чуклурнинхъ, аудиоктабар арадал гъунин нетижада республикадин милии чалар хуз куьмек гунихъ элкъурнава. ПМЭФ-2019 форумдин сергъятра аваз тешкилнава шегъердин жегъилприн экономический форумдин майдандал гъалиб хъайдиз къизилдин медаль ва 100 000 манатдин къадарда аваз пишкеш гана. Ерибине Ахъцегъ райондай тир Марина ДГУ-дин филфакдин магистрант ва “Къилепатан Дағъустандин жегъилприн союз” ДРОО-дин активний иштиракчи я.

Нумрадай къела:

ОБЩЕСТВО

Мурад Россия абад хъун я

...Чаз чи къвал, хуър, район, республика, улквэ къланда. Ам аваданлуди, къудратлуди яз акунни чи мурад я... Ихътин гъаларни чеб-челепай арадал къебеда. Ватандин къадир авайбуру ам мадни мублагъди, девлетлуди, къулай шартлар авайди хъун патал зегъмет чуzugун эвелимжи буржарикая.

▶ 3

ОБЩЕСТВО

Умуд са Чавузни квадармир

Чи къудратлу государству чуклурналди, советрин халкъарин къипел атай бедбахтивилерикай китайвийриз чехи тарс хъана. Абуру чи “реформайрин” 20 ийсал талукъарнавай б паюнкай ибарат фильм тукъуларна, вири халкъдиз къалурна. Ада китайвийрие веъевирдер ийиз тазеа.

▶ 4

ИРС

Шарвили - шагъ лезги чилин!

...Ша чун чи игитвили эпосдин сувариз вири патарихъай гъазур жен, чехи мярекат мешреб алац къиле тухун, суварин тешкиллувипин комитетдиз алакъдай күмекар гун!..

▶ 5

ЭКОНОМИКА

Карчывал - руъгъдин ялун

Къени къалах авун заланз акуна къланда. Гъавурда аваз гатлумайла, вали масадал агакъздавай күмекди ви риклуз шадвал, лозет гуда. Дузы къалахди инсандик гъевес кутада. Эвелдай къуй вич гъвчли къалах хъуй, ада ви риклуз регъимдин къуват гуда.

▶ 7

САГЪЛАМВАЛ

Къалах - цийи къайдада

...“Демография” программа умъурдиз кечирмишава. Аник яшариз чехи инсанар хуънис, 60 ийсалай алатнавайбурун диспансеризациядиз, яни абурун сагъламвал гъзиз ахтармишава. Къалах хъуй, ада ви риклуз регъимдин къуват гуда.

▶ 9

ЭДЕНБИЯТ

Рекье

Ада я вичин тъвар, я лезгивипин руъгъ, я итимвипин бармак беъбурнач. Са вужятлани вичел хъульурнан. Я масадбур маса гана, вичиз къулай чка жагъурнач. Къил цава къуна, къекъвена.

▶ 11

ЧИ ЕРИЯР

Хайи ерийрихъ ялварзана...

Тарих чиринал, жегъил несилприз малум тушир делилар жагъур хъувунал, хууреरин тарих кхынал машгъул жезвай писателри, алимири ва журналистри лап дузы кар ийизеа.

▶ 15

▶ 2

Бюджетрин мумкинвилер ва дурумлувал

6-иондиз, Петербургдин международный экономический форумдин сад лагъай юкъуз, Дагъустандин Кыл Владимир Васильева "Милли проектар кылиз акъудун: регионрин бюджетрин мумкинвилер ва дурумлувал" месэлдийн Россиядин Федерациин Государстводин советдин консультативный комиссиядин заседанида иштиракна.

Заседание РФ-дин Президентдин Администрациядин Руководителдин сад лагъай заместитель Сергей Кириенкодин регьбервилек кваз кыле фена. Ада гъялун теклифайбурун арада регионрин финансиз, бюджеттин алакъайриз талукъ месэлэйр авай. "Махсус дестейри килигүн патал теклифдай чехи пай месэлэйр тъялунал, за умуд кутавайвал, къе чна кылкъ гыда ва талукъ тир къарап къабулда", - малумарна Сергей Кириенкоди.

Пермский крайдун губернатор Максим Решетникова вири региониз талукъ месэлэйра раижна. Ада къейд авурвал, милли проектар кылиз акъудуних галаз алакъалу яз субъектин вилек тайин визифаар акъавазнава. Гъа ва хахтунда, губернатордин гафаралди, чайрайл властдин органар милли проектирин серъяттайр къерхедиз акъатзаявай ва алана яз пулдин тақытар желбун истемишавай хейлин месэлайрал расалмиш жезва. Идаа килигина бюджеттин арада авай алакъаяр мягъкембүр ва тайинбур хүн субъектар патал акъалттай важибул кар я. 2019-йисуз, къейдна М.Решетникова, Россиядин бюджеттэй чара ийизвай тақытарин къадар, сифте нубатда милли проектар финансамишунин гысадбай, аквадайвал артух жезва. Эмениндиз талукъ яз хкатзайвай доходдар арадал хүннин месэла ада вири регионар патал кар алайди яз гысабна: "Цининий патал 115 миллиард манатдин къадарда авай эвездин пулар региониз гъеле алатаа жисан эхира чара авуна. Гележеддиина чарасуз төрек тир тақытар агақтаруунин месэла вилик эцигзана", - лагъана докладчи.

Хъянван зиянар пульгүнин исал хунал эцигнавай мораторий 2024-йисалди къуватда тун, бюджетнирин мажибар хажун патал региониз күмекар гун, налогрин жигъетдай хъянвай доходдар паюнин барадай къуватда авай къайдаяр, бюджетдиз талукъ къайдаяр, региониз дотацийн гүннүн дережа, пулдин тақытар субъектрин арада паюнин къайда 2024-йисалди тестикъарун - ибүрни заседанидал чипкай ихтилат фейи важибул месэлайрин жергеда авай. Заседанидал субъектри бюджеттин трансфертрин ишлемиш тавнуна амай тақытарин къадар тестикъарунин месэлани къарагъарна.

Регионри гысабзайвал милли проектар пайгардакас кылиз акъудун патал бюджеттин трансферттар агақтаруунин бардай яргъял вахтуналди тир икъраар къабулунал элеччүн лап важибул кар я.

Консультативный комиссиядин къвалахаджикай ибарат яз тешкилна. Комиссиядин къурулушдик гъа дестейрин кыле авай ксар кутунвай. Заседанидин сергъятра аваз абуру виликрай раижнавай месэлайрой теклифар гана.

Алай вахтунда Дагъустан Республикаиди милли 10 проектдин сергъятра аваз федеральны 48 проект кылиз акъудунин карда иштиракзана.

2019-йисуз региондин проектар кылиз акъудунин мурадралди региондин бюджетдиз федеральный бюджеттэй субсидийрин ва маса пулар чара авунин гъакынцад 31 икърар кутуннава.

Муниципальный тешкилратрих галаз 53 икърар кутуннава. Гъа гысабдай яз 39 икърар "Яшайишдин къвалер ва шеъгердин шартлар" милли проектрин сергъятра аваз, 12 икърар "Күлгүра" милли проектдин сергъятра аваз, са-са икърар "Демография" ва "Автомобилприн хатасуз ярлык" милли проектрин сергъятра аваз.

Къейд. Дагъустандихъ чадин шартларих галаз алакъалу вичин къетленвилер ава. 200 чадин аялрин бахча ва я тахъайтла 150 чадин школа эцигүн патал са гектардин майдан алай чилин участок герек я, амма дагъдин шартлара хуярса къвалер террасайрин къайдада эцигүнин нетижада региондин агъзурдалай виниз хуярших гъаҳтын чехи участокар авач. Идах галаз алакъалу яз объектар эцигүн патал чара ийизвай чилин участокрин къадарар түмиларуунин барадай кардик квай нормативрик дегишвилер кутхунин чарасувилериз талукъ месэла къарагъарна.

Виниз тир къимет гана

1 ◀

логистикадин центр, емишар хуудай гъамбархана, бегъер гъялдай карханаяр эцигда, лазим тир къулушар арадал гъида.

Инвестордин плантик багъдин мулкунал 50 000 тонн емишар хуудай чка түкүүрүн ква. Акур краиз баянтар гудайла, Артем Здуно娃 къейд авурвал, ихътин проектрин тереф чарасудакас хвена кланда.

"И ва я маса культураяр цунгъич фикирдани аваачир чайра күрүү вахтунда интенсивный багълар арадал атанва. Государстводи инвесториз күмекда, кылди къачуртла, къелемар къачун патал ва мелиорациядин хиле авур харжийрин тайин къадар эвз хъийида. Къейд ийин хы, мелиорациядин хел вилик тухунин рекье чахъ чехи программа ава. Адаз, федеральный күмекни галаз, республикадин бюджетдай финансар чара ийиз. Идалайни гъеъри, проектдин иесийрик вири къильих галаз чна страхованидин месэлани вере-вирдна. И рекъиз ийизвай харжий-

ризни, тадаракар маса къачуниз ийизвай харжийиз хыз, чна субсидияр чара ийизвай. И проект вилекди фин лазим я, гыккы лагъытла, райондин экономика хаж хууни къвалахдик чаяр артухарунлар гъида", - къейдна Артем Здуно娃.

Вичин нубатдай Абдулмуслим Абдулмуслимова къейд авурвал, Россиядин хуурун майишатдин министерстводи ва республикадин руководстводи хуярерал чан хун патал газа крар ийизвай.

"Алай вахтунда государство-дин «Хуярерин чаяр тамамдакас виликди тухун» программа гъазурзана. Адан сергъятра аваз са къадардин тақытар чара авун фикирда къунва. И программади, гъакыни адаа ушшар маса инвестипроекти агъалияр хуярерай күч хуунин Ѣекрекат акъвазарун лазим я. И проекттар маса районрин къилер паталын чешене хъана кланда. Гъар са муниципалитеттеда руководителди агъалийрих галаз гъавурда твадай къвалах тухвана кланда, хуурун майишатдин кооперацяя хийирлүрх тирди чир жедайвал. Алава

хъийин, республикадин хуурун майишатдин тал алай месэлайрикай сад емишрин къелемар битмишардай питомникар тахъун я. Сад лагъай питомникар чна Кызилюрт района 8 гектар чилел кардик кутунва, адаа ушшар кархана Кыблепатан Дағыустандан ачууда", - лагъана министрди.

Артем Здунова малумарайвал, хусуси питомникар хъанайтла, республикадивай са шумуд виш миллион манат къенят ийиз жедай. И хел вилекди тухун патал, адаа къейд авурвал, республикадихъ лап хъсан шартлар ава. "Заз гъакыни хуурун майишатдин кооперативиз талукъ месэладин тереф хууди кланза. Фикирзана, муниципалитеттеди къильерих галаз кварталда садра жезвай гуруушрал и месэла кылинбурукай сад жеда", - лагъана премьер-министрди.

Сулейман-Стальский райондин къил Нариман Абдулмутилибова алава хъувурвал, гъасилзай сүрсөт маса гүннин жигъетдай федеральный дережада бязи икъраар гъеле гиламаз кутуннава.

Кар алай проект - уймуърдиз Истемишунрих галаз къадайвал

9-иондиз РД-дин Гыкуматдин Председатель Артем Здунов Дербент шеъгерда хъана. Ина ам "Газ квай чехирар ва Россиядин шампанский чехир гъасилдай, къапара цадай завод" инвестиционный проект кылиз акъудазавай гъалдихъ галаз таниш хъана. А проект теклифайди "Дербентдин чехирар гъасилдай компания" ООО я.

Къейд авун лазим я хы, проект кар алайбурун жергедик и мукъвара кутурди я. Завод алай аямдин технологийрих галаз къадайвал тадаракамишина. Ида производстводин менфятувал вини дережадиз хаждай, гележегда кархана региона чехир гъасилдай кластердин кар алай къурлушрикай садаа элкъуридай, гъакыни экономикидадин са жерге хилер вилик финик рум кутадай мумкинвал гуда. Алай вахтунда складар, производстводин дараматтар ва имараттар ишлемиш вахканва. Конъярин цех, административный ва яшайишдихъ галаз алакъалу дарамат мукъвара эцигна акъалттарда. Вири объектар дуньядин стандартрихъ галаз къадай вини дережадин технологийрал бинелу тадаракралди тъминарна.

Фикирдиз къачунвайвал, проектда къалурнавай къуватдив агақайла, завода къвалахзайвайбурун къадар саки 180 касдив агақьада. Сезондин вахтунда желбазай работник гысаба къурла, алана яз къвалахдин мад 600 чека жеда.

Артем Здуноva хабардар авурвал, заводдихъ хаммалдин барадай авай игтияжар таъминарун патал Дербент, Сулейман-Стальский, Мегърамдухурун, Табасаран, Къаякент, Даҳадаев ва Къайтаяр райондин майишаттин мумкинвилерийкай менфятул къачуда. Алай вахтунда инвесторар проект кылиз акъудунин къвед лагъай паюнив эгеччина. Хусуси тақытарикай ла-

гъйтла, абүр гъеле 1,9 миллиард манатдин къадарда аваз ишлемишүн кутунва. Нетижада конъякар гъазурдай производство кардик кутада. Алай вахтунда лагъайтла, заводди шампанский, газ квай ва адэтдин чехирар гъасилзава ва маса гүзва. Идалайни гъеъри, проект теклифнавайбурун продукция санлай газа къадарра маса гудай ва къилдин чайриз чара ийидай центр арадал гъун, 50 гектардин майданда столловый сортарин узъумлухар кутун фикирдиз къачунва.

Заводдин мумкинвилерих галаз таниш хъайдалай гуьгуънин Артем Здуноva заводдин руководстводин теклиф кар алай проектдин дережадиз хажжунин себебриз баянгарна.

"И проект ципицлар гъялунал биленлиши хъана. И кар чун патал важибул гъа. Ракъинин кагърабаяр гъасилзавайбурун чавай чизи гъасилнавай продукция маса гүннин барадай къумек гун са шумудра тълабнай. И карханади Дагъустандин хуурун майишат патал лап важибулди тир узъумчиллини хел вилик тухуниз, ина гъасилзавай бегъерар маса къачунади, неинки къумек гуда, гъакыни къвалахдин алана чекарни тешкилда. Жуван нубатдай яз, чна налогрин жигъетдай къезилвилер гуда. Инвестицияр графиқда къалурнавай вахтара агақунал гъузчива, гъакыни маса жуърэйрин къумекарни ийиди", - къейдна Артем Здуноva.

"Дербентдин чехирар гъасилдай компания" ООО-дин директор Эмиль Омарова проект кылиз акъудунин барадай къумек гунай ва ам кар алайбурун жергедик квай хъяндан шартлар са-акъалттарда. Сулейман-Стальский райондин 80 ийсарилай инихъ агақьариз хъанвайди тушир. "Дербентдин ципицлар гъялдай компания" ООО-ди чи талалунади алана яз мад 6 агъзур тонн ципицлар гъялдайвал я. Им чун вирибур патал лап важибул кар я", - къейдна министрди.

12-июнь - Россиядин Федерациидин югъ

Нариман ИБРАГИМОВ

СУВАР. Шадвилин, тупламишилини, манизурне галай зурба мярекат. Гафни, мярекатни рикклиз хушвал, разивал, шадвал багышувайбуря. Абурун инсанри вил ала, рикклик гьевес кваз гүзьетин ийизава. Суваррин ийикъар чаз тиймил авач. Абурун пешекарвилин, юбилийдин, хайи ва гъаклышанлыу маса ийикъарни акатзана. Гынк лагъайтлани, суварар къаршиламишиз инсанар гъамиша гъазуря.

Чи улькведин виридалайни жегиль сувар Россиядин ийикъах галас алакъалуди я. Гайиф къведай карам я хыи, Россиядин са бязи къефлейриз гилани 12-июнь улькведен суварин югъ тирди чизвач. Агъалийрин арада ахтармишунин хабарар къадай "Левада-центр" организацийдин делилпрайди, агъалийрин 49 процентдиз 12-июнь гынхтин сувар ятла малум я. Амайбурувай дүлзүтүн жавабар гузъаначалда. Кейдэзвайвал, Советтин Союз чуккуруникай хъел авай инсанрини 12-июнь суварин югъ хыз къабулзаявач.

И делилпиз, рекъемиз тамамвиледи гъакъытибур лугъуз жедацтлани, улькведа Россиядин, вич яшамиш жезвай чадын къадир авачир инсанар авайди малум жезва. Са

дай Декларация къабулай югъ - суварин югъ хыз малумарна. 2001-йисуз и сувариз «Россиядин югъ» тівар гана.

Россия патал 12-июнь къве сеферда тарихдин метлеб авай ийкъаз элкъвена. Сифтедай 1990-йисуз - РСФСР-дин халкъдин депутаттин Съезддин государствовин сувениитетдин гъакъындай Декларация къабуланай. Гъа и вахтунда Россиядин Конституциядин, адан законирин кылинишилини гъакъындайни малумарнай. Ана улькведен вири агъалийриз, политический партийриз, общественный организацийриз барабар ихтияр авайди къейднай. Гъа са вахтунда законар ақыудай, исполнительный ва судрин власть садсадавай чара авунин икъардал атанай. Мадни ачуздыз лагъайтла, алай вахтунда улькве пуд гъукумдин - законар ақыудай, исполнительный ва судрин - къаюмвилек кваз яшамиш жезва.

Дүйм-дуыз са иис алатаилья, 1991-йисан 12-июндиз улькведе президент хъязавай вири халкъдин сечкияр кыле фена. Имни тарихдин метлеб авай вакъиадиз элкъвена.

Тажуб жедай кар ятлани, 12-июнь государствовин сувар хыз малумарунин гъакъындайни къве сеферда указар ақыудна. Сифтедай РФ-дин Верховный Советти 1992-йисан 11-июндиз государствовин сувениитетдин гъакъындай Декларация къабулай 12-июнь суварин югъ яз, ахпани 1994-йисуз РФ-дин Пр

лазим я, цувад-къад иис вилик чаз чизвай Россия масад тир.

Россиядин Федерациидин къазанмишунрик жуван ватандашри виile ақыдай пай кутнал ва абурун зөгъметдиз, алахъунриз РФ-дин Президентди, Гыкуматди, талукъ маса къурулушри лайихлу къимет гун мадни дамаҳдай кар я. Халкъдин тівар хажжазавай, чепел дамаҳдай кирин иесир тир ватандашар Россиядин шегъерра, хуэрера гзаф ава. Имни ақл лагъай чал я хыи, абурун анра къули шарттар яратишнава, абурув са улькведен веледрив хыз эгечизава. Гъелбетда, яргъял, патал чкайриз фенвай инсанрал жуерьебажурые четинвилерни ацаалтазава, абурув тахайбурув хыз эгечизавай дүшүшшарни жезва, амма санлай къачурла, дүз, намуслу, пешекар, къени хесетрин инсанрин кефи хадайбуру жезвайди туш.

Садани инкардач, чаз чи квала, хуър, район, республика, улькве къанда. Ам аваданлуди, күдүрратлуди яз акунни чи мурад я. Гъар са касди вич бахтлуди яз гысабдайвал. Ихътин тъаларни чеб-чепелай арадал къведач. Ватандин къадир авайбуру ам мадни мублагъди, девлетлуди, къули шарттар авайди хын патал зөгъмет чүлгүн эвелимжи буржарикай я.

Ча са кар фикирдай ақыудна къандач, улькведе хъсанвилек жезвай дегишвилер, виликди физвай экономика, хатасузвал хуль

Виридалайни зурбади

Хийир ЭМИРОВ

Россиядин Федерации дүньяда виридалайни зурба государство, улькве я. Адан чилери 17125191 квадратный километр къазва. Адайлай гульгульяна Канада, США ва Китай ава. Россия хътин улькведенкай са бубат къванни чир хын патал гзаф келна, регионриз фена, халкъарин яшайишдих галаз таниш хъана къанда.

Иккى, Россиядин Federation 85 регионардай (22 республика, 48 область, 9 край, автономиядин 3 округ) ва Москва, Санкт-Петербург, Севастополь шегъерар) ибарат я.

Россиядин сергъятар 18 улькведих галаз алакъада ава. Санлай къачурла, сергъятрин яргъивал 61 агъзур километрдиз бара-бар я.

Улькведен регионрикай виридалайни чөхиди Саха-Якутия Республика я. Административно-территориальный мулкарал гъалтайла, адахъ галаз къведай регион дүньядани авач. Адан майданри 3083,523 агъзур квадратный километр тешкилазва. Республикин меркез Якутск шегъер я. Агъалийри государствовин къве чалакай (урус ва якут) менфят къачузва. Чилерин 80 процент та-мар я.

1934-йисуз арадал атай Красноярский крайдин чилери 2366,797 агъзур квадратный километр къазва. Чилерин къатара Россиядин никелдин запасрин 95 ва къизилдин 20 процент ава. Край электроэнергия гъасилунин рекъянии девлетту я - ина 20 электростанция кардик ква. Төбиатдин 7 заповедники ава.

Хабаровский край (1938-йисуз арадал атана) Дальний Востокдин са пай я. Адан чилер 787,633 агъзур квадратный километрда экля хъанва. Ина хвойный тamar гзаф я. Санлай тамарин къадар 85 процентдиз барабар я.

Иркутский областдин майданар 774,846 агъзур квадратный километрдиз барабар я. Шегъерра агъалийрин 78,9 процент яшамиш жезва (37 милдетдин векилар). Областда тамун, целлюлозадин промышленностдин хилер иллаки вилик физва.

Ямало-Ненецкий автономный округдихъ 769,250 агъзур квадратный километр чилер ава. Округдин меркез Салехард шегъер я. Округ жуерьеба-журые мяденралди девлетту я. Нафтадинни газдин конденсатдин 59, нафтадин 62, газдинни нафтадин 9, газдин 6 мяден. Агъалийрин къадар 500 агъзурдай виниз я.

Чехишилел гъалтайла, винидихъ къейд авунвайбурун гүйгүй-на Чукоткадин, Ханты-Мансийский автономный округар, Тюмендин область, Камчаткадин, Забайкаль-дин края, Магадандин область ава. И барадай Дагъустан Республика 52 лагъай чкадал ала. Виридалайни гъвечи мулкар авай регионрик Кефернатан Осетия, Адыгея ва Ингушетия акатзана.

Агъалийрин къадардада гъалтайла, Дагъустан 12-чкадал ала. Вад миллиондилай виниз агъалийр Московскый областда ва Краснодарский крайда яшамиш жезва. Москвадин агъалийрин къадар 13 млн агакъазава.

Мурад Россия абад хъун я

патахъай, агъазни къан туш, амма гъакъикъатдихъ галаз гульжетиз жедач. Зани жуван ахтармишун кылы тухвана. Экъунахъ гульжын къөрөз къөвзай, сагълам умърт тухузай 11 танишдивай 12-июнь вучтн югъ я лагъана хабар къуна. Хиве къазва, жавабри мъягтепарна. Анжак къуд касдиз 12-июнь Россиядин югъ-улькведен сувар хыз къеидзаявай чизвай. Амайбуру Россиядин садвилин, Конституциядин, Даъустандин Конституциядин югъ я лагъана. Къведа "чаз чидач" лагъана.

Россиядин югъ къеид ийиз саки къанни چүд иис жезва, амма агъалийриз ихътин «чирвилер» хъун къевай ятла? Мумкин я, инсанрик тахсирни квач. Гынк лагъайтла, бинедилай Россиядин югъ государствовин сувар хыз тайнарунин месэлэе регъяди хъанач. Сифте 12-июнь Россиядин Федерациидин сувениитетдин гъакъындай Декларация къабулай югъ хыз малумарнай. Ахпа - Россиядин аслу тушир югъ хыз. Гульжынлайни - Россиядин югъ хыз. Гъа са вахтунда гафбру Конституциядин югъ хызни къазва. 12-декабрь 12-юндихъ галаз какадарзана. Россиядин халкъарин садвилин югъни 4-ноябрь я. Ихътин гъалара улькведен инсанар какахзана, амма им разивалдай кар я лугъуз жедач. Государствовин метлеб авай суварар чир хъун лазим я.

Ашкара кар я, чна жуван диде-бубадал, тухумдал, хуърел дамаҳда, са ни ятлани абурун гъакъындай лагъай кутуг тавур гаф лап ажуғудиди, намусдал леке гъайти тегъерда къабулда. Гъатта а касдин винел гъужумдизни фида. Гъа ихътин къаннилини гъиссериди чун райондивни, республикадин, Чехи Ватандивни эгечүн лазим я. Гынк лагъайтла, абуру ава, чунни ава. Абурул дамах авунчи буржарикай я.

Улькведен суваррикайни, законрикайни, регионрикайни, государствода яшамиш жезвай халкъарикайни чирвилер хъун герек я. Цийи сувариз талукъ яз адан тарих рикел хүнни хъсан яз аквазва чаз.

Малум тирвал, 1990-йисуз Советтин Союз тівар алай государство чуккуруна ва гъа ийисан 12-юндиз РСФСР-дин халкъдин депутаттин Съезддин Россиядин государствовин аслу туширвилин гъакъындай Декларация къабулнай. 1991-йисан 25-декабрдиз Госдумадин сессиядат депутатти гаф гульжетар авурдалай гульжыннан цийи государстводиз Россиядин Федерации тівар гана. 1994-йисан 2-юндиз РФ-дин Президентдин Указдады 12-июнь - Россиядин Федерациидин государствовин аслу туширвилин гъакъин-

дай военный къурулуш аквазвай США ва Рагъакъидай пата авай адан са бязи амада-гар гъар са уламда Россия къеве тваз, ам чеплай аслу ийиз алахъазава. И карда абуруз күймек гузайбүрнин ава. Абурун алахъунар вири таң ийдай са рехъ ава: Ватан къан хъун, общество патал хийирлу, къени крар авун, къвалав гвайдаз күймек гун.

Россиядин югъ - им государствовин къилин ва виридалайни жегиль сувар я. Ада азаддаказ демократилин бинейраллаз вилик финин барадай хъянавай рекъихъ инанмишвал, ватанпересвилин, чи гзаф милдетрин улькведен тарихдиз ва культурадиз пъурмет авунин адеңринмягъемвал лишанламышава. Агъалийрин рикел Россиядин Федерациидин Конституцияди тестикъарнавай демократиядин, азадвилин ва адатлувилин ивирилар хъизава. Сувар гъакл чакай гъар сада вичихъ галаз гражданинин буржидин, Россиядин къадар-къисметдин патахъай жуван хиве авай жавабдарвал аннамишунин макъсад алакъалу ийизвай югъни я.

Адёт хъянавайвал, и юкъуз РФ-дин Президент Владимир Путин улькведендин илим, технология, литература, искусство, гуманистарны хел зурбадаказ вилик тухуник чин зөгъметдин пай кутазвай касриз премияр гузва. Ихътин мярекат чи республикадани къипе тухузва.

Чаз аквазва, эхиримжи иисара Россиядин къудратлувал хжажжезва. Региона экономика, яшайишдин хилер вилик тухузва. Агъалийрин дуланажагъ хъсанвилыхъ элкъвэзва. Ихътин дегишвилерин сан артухардай фикир ава, Вирироссиядин стратегия кардик кутунва ва ана гъар са региондиз талукъ, сифте нубатда гъялна къанзайвай месэләяни къалтурнава, абуру къилиз ақыудун патал бюджетдай миллионралди пуларни чара ийизвава. Гъа гысабдай яз - Дагъустан Республика патални.

Россиядин йикъан суварихъ чи халкъар мадни тупламишдай, умуми крар патал къуватар сад ийдай, дүсттал мадни халкъардай, ақылтавай несилар ватанпересвилин рульдадлаз тербияламишдай, чи чехи улькведен дамаҳдай метлеб ава.

Вирина хъиз, чи республикадани Россиядин югъ гъар йисуз къеидзава. Шегъерра, района концерттар, таборин выставая, конференция тешкилзава, агъалийрин вилик политикар, депутаттар экъечизава, театрин колективи ташашайриз махсус композицияр къалтурнава, музейри инсанриз пулсуз чин ракларар ачуҳава.

Лезгийрин игитвилини эпосдин сувар

Ван авуна**Шарвили - шагъ****Нариман КЪАРИБОВ**

Гъиле къелем къуниз, зун мажбурай-бур "Лезги газетдин" алай йисан 16-нум-радиз (18-апрель) акътнавай "Шарвили" эпосдикай, адан суварар тешкилуни-кай гзаф къиниар авунвай бажарағылъ шаир, публицист, журналист Мердали Жалилован "Эверуниз гъйкъ лугъузва?".. ва шаир, зи къелемдин дуст Шагъабудин Шабатован "Шарвилияр гъамиша авайди я" итижлу макъалаяр я.

И къве автордими къейднавайвал, лезги халъдин игитвилини эпосдин сувар къиле тухуз 20 йис тамам хъун, дугъиданни, гзаф лишанлу ва вичикай мад ва мад сеффера рагана къани вакъия я. Гъикъ хъи, а сувари чи халъкъ тупламишава, вичин баркаллу тарих, игит рухвайяр эбди рикъел хъуниз, халъдин хъсан адетар, баркаллу крап, игитвилер инлай къулухъни давамаруниз эверзава. "Шарвили" эпос арадал гъунин, ам чи риклер туниин, эбедиламишунин метлебрин къилинбуруйкай садни гъя им тушни мегер!

Рикъи ухайшдайвал лагъанва Ш.Шабатова: "Шарвилияр чи игит лезги халъдихъ гъамиша хъайди я, гилани ава, инлай къулухъни жеда. За абурун - чи хайи элдиз, хайи чилиз вири асиrrа вафалу хъайи ва гилани вафалу тир рухвайрин тъварар къязвач, тикъарзувач - тъакълани вири элдиз, вири алемдиз малум я!..."

Къейд ийин хъи, гъар сеферда "Шарвилидин" суварик фидайла, бязи крап, татугайвилер рикъел хъведа.

Месела, бязи районрин, идарайрин ви-лик-къилик квайбуру "Шарвилидин" суварик чин районрин, карханайрин, тешкилатрин (сувар къиле тухузтай ийкъяр къвалахдинбур туштани - киш, гъяд) чехи-буру Ахъзгъиз чин жемятрин векилар, делегацияр тешкилтувилелди рекье туниз са акъван фикир гузвач. И барадай лап гъя жувни шагъид хъайи са душушь рикъел алама. Са шумуд йис идалай ви-лик Дербентда хъайи кар я. "Шарвилидин" суварин ви-лик квай ийкъян ниянзиз за жуван тъварун стхя, лезги халъдин вафалу рухвайракай сад тир Нариман Салманович Рамазановаз (вичиз Аллагдыр рагъметрай) зенгна, суварик чун ва гъякъ Дербентдай масадбурни гъикъ фидатла (шегъердин администрациядихъ галаз адан алакъа гзаф авай) хабар къуна. "Заз малум тирвал, - лагъана Нариман Салмановича, - пакаман сядтин (суварин ийкъян) мулькудан зураз шегъердин администрациядин ви-лик квай майдандал суварик

инсанар тухудай ругуд "Газель" акъваз-да, чунн виридахъ галаз гъанлай фида..."

Амма, чилахъ хъухъ, гъурметлу-бур, пакаман сядтин мулькудни, къудни хъана, икъар хъанвай чадал са автобусни атанач. Чун акъвазнач, тадиз так-сияр къуна, гъар сад вичелай алакъдайвал Ахъзгъиз суварик фена.

Маса мисал. Гзафбурун рикъел алама жеди, са йисиз Ахъзгъиз "Шарвили" эпосдин суварик гъя члавуз республикадин чехи гъакимни (Р.Абдулатипов) атана, адаz лезги халъдин садвал, хайи чил, кълан хъун, анин игит рухвайрин баркаллу крализ вафалувал, сувар къиле тухунин барадайни лап виниз тир держадин тешкилувал акуна. Винелай элдин ви-лик шадвални къалтурнай ада. Амма рикъял пехилни хъайн хътиндии тир: гъльгъунийн йисиз сувар тешкилдай ва къилье тухудай оргомитетди теклифнатлани, халъдин гъзлемешнайтлани, ам мад суварик хтаначир. Ада республикадин ше-шъеррин ва районрин вири къилериз "Шарвилидин" суварин ийкъял вичин хайи югъ ацалтай, вичелай ви-лик республикадин президент хъайи касдин юбилей-диз атуниз эвернай, гъатта бургъуни ганатла лугъуда за. Нетижада лезги районрин къилерни (хейлинбур), суварик иштиракиз тахъана, вилкан гъакимдин хайи югъ къеъдиз финиз мажбур хъанай. Икълэччунин макъсад лезги халъдин милли суварис къецф гун, адан метлеб, тешкилувал агуз вегъин тир къван.

За рикъел хканвай и мисал анихъ амукурай, Мердали Жалилова къизизвайвал, "суварин мярекатар, гъайиф хъи, яваш-яваш гъя са тегъердинбур, чебни къвердавай рангарапди къитбур жезвай-ди гъисс тавуна туш".

Дузы лагъанва касди! Гъикъ хъи, сувар къиле тухунин дережа, тешкилувал эхиримжи вахтара са къадар зайиф хъун чалайни аслу я. Бязибуру (ахътибинбур Дербентдани ъалтзава) вучда Ахъзгъиз фена, жуван къвале кисна ацуъкъ тавуна, дачадиз, салаз тифена лугъузва. Масабури рекъелай алудзава.

Малум кар я: гъя ихътин къадирсу-

зар себэй, "Шарвилидин" суварик иш-

тиракзайвайбурун къадар йисалай-суз

тимил жезва. Гъелбетда, виридавай сув-

арик иштиракиз жедайди туш. Амма

сивин пад квачир бязибуру герек авачир,

сувариз манийвалзувай раҳунар, гъере-

катар акъвазарун лазим я.

Жувни яшул кас тирвилляй, ихътин са

кардикайни лугъуда. Малум тирвал, Ах-

чевъя "Шарвили" суварин къвед лагъай пай (официальный ачухун) В.Эмирован тъварунихъ галай паркуна авай къурук (ачух цавун къаник квай театр лагъайтлани жеда) давамарзава. Ана эцигнавай къусуруяр, скамейкаяр, бязи душушьра гъатта суварин мугъманарни къилин мярекатдал хъведалди, жегъилприни ялри къазва. Мугъманриз, яшшу ксарис ацуъкъдай чакаяр амукузувач, къвачел акъвазуниз мажбур жезва. И татугайвилени фикир гун лазим я. Ацуъкъдай чакаяр, эгер мумкинвал аватла, артухарайтлани жеда.

"Шарвили" эпосдин суварин къвед лагъай паюна (майданрап жезвайбуруйкай разхавач) рахунприхъ галаз санал концертдин нумяярни къалурзава. Лап хъсан. Амма М.Жалилова, адахъ галаз зани лугъузва: къадарсуз къевиз, ялай акууддайвал язвав музыкадин алрати манидардин сес квадарзава. Маниярни фонограмма ишлемешнунади ваъ, чан алай сесиналади (живой голос) лагъана къанда.

Лезгийрин игитвилини эпосдин сувариз гъазурвилер акуна, и чехи мярекат тешкилзайв гъурметлу оргомитетдин фикирдиз ихътин са меслятни, тълабунни ава: Шарвилидикай лап хъсан шишир, мани патал конкурс малумартила, вижевай кар жеда. Идан гъакынди вичин "Эпосдин рүзгъ" ("Дух эпоса") чехи макъалада гъеле къве йис идалай ви-лик РФ-дин ва РД-дин культуратдин лайихлу работник, РД-дин Гъкуматдин премиядин лауреат Ризван Ризвановани лагъанва.

Чи халъдин чехи суварин тешкилзайвилин комитетни са къадар цийи хъувун, эгер квачтла, аник чи газетрин, журналини векиларни къутун теклифзава за.

"Эверуниз гъай гъикъ лугъузва?" макъалада Мердали Жалилова "Шарвили" эпосдин премияр гуникинай раханва. Заз чидай гъалда, абур саки гъар сеферда лайихлу ксарис гузва. Мисал яз, аллатай йисиз премияр гайбурун жергеда бажаргъпу шаир дишегъли, вичин умъурда лишанлу юбилейни къеъд авур чи Пакизат вах, тъвар-ван авай журналист ва публицист Абдулафис Исмаилов, Бакудай тир лезги шаир Эйваз Гульалиев (вирибурун тъварар къадач) авай. Эхъ, чи халъдин премийрз, шабагъриз лайихлу ксар гзаф ава.

Лугъудай гафар, фикирар, веревирдер генани ава. Эхирдай лугъуда: ша чун чи игитвилини эпосдин сувариз вири патарихъя гъазур жен, чехи мярекат мешреб алаз къиле тухун, суварин тешкилзайвилин комитетдиз алакъдай къумекар гун!..

Чил чи къвалер, лезги цавар
Къавар я чи къвалерин.
Къутяъ жезва хъи зи гъунар,
Къуват физва гъилерин.

Зи чил, зи халъкъ, къун мус къеве
Гъатайтлани, атана,
Акъвазна зи сурун хиве,
Гъара пудра, лагъана:

"Шарвили!"
Шарвили!
Шарвили!"

Женг чуѓваз зун хквэда,
Къумекда квэз..."
Гафарал и
Шарвили акъваз жеда.

Рикъелахур Ватан патал,
Къудгъун тежез, лал хъана.
Акъваз къандай халъдин шадвал
Вилерни акъал хъана.

САЖИДИН**Суварин къаршидиз**

Вил вегъетла дегъ заманрин тарихиз, Лезгияр түйт ксар хънвай къилихиз. Вуч затл ятла залан къвалах, азиат, Къулухъ чуѓваз квачирбур тир хасият. Даълар тирвал суворыйралди лапагар, Гъар са хуѓрухъ вичин нехир, рамагар. Аран пата никъел бол тир техилрин, Акур члавуз, рикъ пад жедай пехилрин. Къакъан дағълар, абуземзем булахар, Чи лезгийрин тамамбур тир къвалахар.

Эхиз женни лезги, дарги дуст хъана? Ахвар къвенни дағъви халъкар суст хъана? Къумлухравай татар, мугъул Чингисхан, Чапхунчияр атана гъар хуѓрухъ хан. Бурыкъу ийиз мұттыуғы тахъай Меликар, Иигарар ийиз халъкъ къульукъай, Ифир ийиз сухайтлани жидаяр, Къванцис элкъвез хъана иgit гадаяр, Къеци Тимур, Надир шагъни атана, Эхир катна, рекъидалди гатана.

Элдин къиле акъвазайла Шарвили, Мад чи рикъел куз амукунч тървилли. Къуба, Самур, Къуре, табасаранвияр, Яхул, къумукъ, аварарни даргияр; Самур, Терек вацлар, къведенни агудиз, Женг чуѓунай, вагъши Надир акудиз. Шарвилидикай Келедин са дағъ хъана, Женгер чуѓваз, хъайи хирер сагъ хъана. Халъдин рикъел Шарвилидин тъвар ама, Чанар гана, ватан худай кар ама!

Ислягъ члавуз сагъар хъийиз хирерни, Къватлай ийиз хъана кулып хуѓрерни. Къуба, Хачмаз, Кълар, Ахъзгъ, Рутулар, Къуре, Гияр къватлай хъана хтулар, Табасаран Яхул шегъер, Гунибар, Къимет патал жез кълан хъаны сагъибар. Тургагъ къеле, Дербент, Нарын-къеледин, Къаты женгер хъайдид туш гъар-гъилледин. Каспидин гъульчи чи гъунаррин шагъид я, Шаъ дагъ, Шалбуз чаз пайдахар хъайдид я.

Лезги халъдин хвена чин адетар, Са стхаяр къаз гъар жуъре миллетар. Чални хвена, къвални хвена, намусни, Тъварар хвена гайи вацлуз, кълмузни. Нез-хъваз герек, гъар са хуѓрек, къелни кваз, Дуңъя машгъур Лезгийрин түйт къульни кваз. Мел-мехъерни халъкъ къватлай хъана ийидай, Дараматар къумек гана хъийидай. Сад жедайвал лагъай гафар, крарни, Шаддиз къаршиламишиз ярарни!

Куыкъуър ийиз азадвилин чирагъар, Ярагъиди халъкъ авуна къарагъар. Имам Къази-Мегъамедар, Шамилар, Гъазаватдал авун патал тъминар; Шейх Жамалдин, Мирзе Гъасан, Саидар, Лигимарна, гъулданар хъиз, игитар. Эминани Сулеймана, Тагъира, Ширирларди мъякемезава чи ара. Игитри хъиз, къуллугъ ийиз ватандиз, Экъчеъзава чи жегъилар майдандиз.

Гъа девиарар рикъел хиз эллерин, Къалур ийиз чешне игитвилерин; Лал хъун патал чал пехил тир вагъшияр, Къватлазава яргъал, мукъвал къуншияр. Лезги халъдин хвена къилихар. Шарвилидиз тик хивелай Келедин Парудив къвезд, къадим Ахъзгъ къеледин. Дуствал чириз, дустар галаз лезгияр, Къульзерава, лугъуз шад яз манияр.

Гъар са йисиз Шарвилидин ватанда Сувар тухур къастар ава чи чанда. Даъгъустандай, Урасатдин шегъеррай, Никъел, багълар ацудай хъиз бегъеррай; Манийрин ван кикъидайвал цавари "Лезгинкадал" къуыт ийидай суварик. Регъберризни буюр ийиз шадвилик, Виридан пай кутаз тада садвилик. Авазва чахъ шадвал ийиз давамар, Османарни Нариманар, Имамар!

**Халъдин ирсинай
Шарвилидин веси**

(“Къагъиманвилин манияр” ктабдай. Махачкъала. 1973-ийс)

Зи чил, зи халъкъ, са члавузни
Пай паяр жемир куын,
Я ийифизни, я юкъузни
Чара хъналал къемир куын.

Къуре, Къуба, Ахъзгъ, Рутул,
Цахур, Агъул, Хинаул,
Табасаран, Удин са къул,
Са суфра я, гъя са муг.

Куын лекъер я са муг чехи
Ийизэвай къван, эгер куын
Тахъайлла са рекъе, вири
Жеда ажуз нуыкъөвр хъиз.

Куын лекъер я са муг чехи
Ийизэвай къван, эгер куын
Тахъайлла са рекъе, вири
Жеда ажуз нуыкъөвр хъиз.

Акъла пис къарада куын,
Рикъела кичл гъахъда куын.

Куын санал хъухъ, сада-садаз
Гъурмет ая, хатур хъухъ.
Хийир-шийир арадаваз
Лезги чилин абур хъухъ.

Лезги чил куын патал фу-яд,
Гъам алукъдай партал я.
Лезги чил - им куын къуыд-гад,
Куын къанажагъ, кеф-гъал я.

Чи сүльбетар

Устадвал төбиатди гузва...

И мукъвара чун машгүр литературовед, лезги эдебиятда ва фольклористикада вичин тайин гөлөр таз алакынавай алим, профессор Гызыс Гүльсейнович ГАШАРОВАЗ мугъман хянвай. Адах галаз кылес фийи сүльбет агъадих гузва.

Чаларин (РДО-да) преподаватель, ст. преподаватель, доцент ва профессор яз квалахна. Лезги фольклордай ва эдебиятдай тарсар тухвана. Граф къадар ктабар (учебник, учебный пособия, кватарап) чапна. Граф чешмөяр дүздал ахкүднан.

Гыа са вахтунда Күнне хейлин йисара студентри арадал гыйай “Самур” тівар алай кружоқдизни рөгъбервална, гъахтын тівар алаз цлан газетни ақында... Жечни гыа кватарапидик са күве граф лагъайтла?

ГЫАЖИ МУАЛЛИМ. - Жеда, гъелбетда. Хъсан адетар арадал атайди я чи вузда. Студентрин күватул кватарап арадал атанай. Ана төбиатди чипиз пай ганвай жегилири иштирак завай. Зиди абуруз дүз рекер-хульер къалтурин, эдебият арадал атунин сирер чирун, абу гъевесламишун тир. Гафар харада тваз, рифмаламишун - им абурукай шишир хүн туш.

За чи кружоқдин квалахдикай а вахтара лезги чалал акъатзавай “Коммунист” газетда квалахзавай чехи шайр, рагъметлу Алирза Сайдоваз сүльбетна. Ада вичин хушуналди чи кружоқдин иштиракийрих галаз шириатдин семинар тешкилнай. Студентар генани гъевесламиш хънай.

ЖУРНАЛИСТ. - А чаван күе студентрикай чалап устадар (шайрап, писателар) хаттай касарин тіварар күртла жедачни?..

ГЫАЖИ МУАЛЛИМ. - Сифтени-сифтес Акимов Күрбанан тіварар күн кутгувана. Ада лезги гыккайтдик къетен пай кутунва: цүд романс, граф къадар повестар, гыккайр, очеркар, новелляр арадал гъанва. Литературадин илимдикни еке пай кутунва.

И жергеда “Лезги газетдин” редакцияда квалахай писатель Казим Казимова, Нажмудин Шихнабиева, шайр Таждидин Ағымедханова, Нариман Ибрағимова къетен чка къазва.

Дагъустандин халкъдин шаирвилин, писателвилин тіварар къачур Байрам Салимовани, Абдуслим Исмаиловани, Майрудин Бабахановин чи отделенида келәйди я. Мадни газафбурун тіварар къаз жеда.

ЖУРНАЛИСТ. - Месела?

ГЫАЖИ МУАЛЛИМ. - Загидин Гъасанов, Шагъбала Шагъбалаев, Мегъамед Садыкь, Сардар Абил, Абдул Ашурагъаев, Демир Шерифалиев...

ЖУРНАЛИСТ. - Чи газетдин редакцияда күнне тарсар гайи граф касарин квалахзала.

ГЫАЖИ МУАЛЛИМ. - За абурул дамахзала. Винидих тіварар күнвай писателрих, журналистрих галаз санал заз “Лезги газетда” квалахай Ханум Шайдабеговадин (рагъметрай вичиз), Жамиля Гъасановадин, Эмираслан Шерифалиеван, исятдин квалахзала, Даир Бейбалаеван, Рагнеда Рамалдановадин, чи пешекарвилин сифте камар ДГУда къачур Мегъамед Ибрағимован, Муса Ағымедован тіварар къаз къанзала. Абуру чи халкъдин рұйын хазина арадал гъизвайдал шак алач:

ЖУРНАЛИСТ. - Күнне гыа Күн гылил келай төжирбалу муаллим ва шайр, рагъметлу Абдурагъман Межидован тіварар күнчан хы?

ГЫАЖИ МУАЛЛИМ. - А кардих вичин себеб ава. Зи гылил Межидоври - бубадини, хчини келна. Къведни - лезги эдебиятда чипиз төбиатди пай ганвайбур. И йикъара Межидов Абдурагъманан хва Абил зи патав күве томдикай ибарат вичин “Күве дидедин хва” (Дербент, 2014 ва 2018-йисар) ктаб газа атанвай. Абайвал лагъайтла, зун шад хъайи къван тажубин хъана. Заз чизвай. Сардар Абил (адан тахаллус) прозадин эсерар, ара-бир шириарни чи журналпиз, газетрэз ақъатзавай. Амма ихтиян 1000-далай артух чинар авай, вичиз тешпигъ авачир эсер за вилив хвендочир.

ЖУРНАЛИСТ. - Зурба эсер я. Зани ам къелна. Күннени келнава, за къатлайвал. Жечни, муаллим, адакай ви фикирар лагъайтла? За ам чи милли прозада цийи гаф хиз къабулнава.

ГЫАЖИ МУАЛЛИМ. - Вуна дүз лагъанва. Зани гыаки фикирзала. Ам, дугъриданни, алатмадин эсер я. Лезги чалан рұйын хазина. Халкъдиннин ватандын тарих адеддинбур тушир шикілрани рангара, фикиррани вакъиляра ганвай ктаб. Адан жанр лугъузхұн четин я. Адеддин инсанрикай рахазвяз хыз жеда. Амма къарағынавай месэләяр чехибүр я. Авторди вич устад сүльбетчи, философ, тарихчи, этнограф, художник, фольклорист, юрист, дипломат тирди субтұнава. Им гаф терефрин бажарагъ я.

За къатлазывал, Абила гъвечи вахтарлай диндерин тівар (йикъарган) тухузтай... Гыа са икъян шикил ганва...

Ктаб рөгъятдиз, гъевеслудаказ келиз жезва. Сүльбетчи и вичин шикиллу чалалди, инсандын умымурдин важиблу лөгъзяр къалупуланды, ктабдин иғитрин, лирический геройдин къенепатан дүнья ачуаруналди келчи төйранарзала. Сағеренділай келчи и вичин тъяңгерекатрар иштиракиди хыз гысс ийиз гаттунзала. Им къетен агалкъун, устадлай...

ЖУРНАЛИСТ. - Ви гафарал за тамамилепди күл чүгзазва, муаллим. Яттани, келзаярбүр чи гъавурда ақъадайвал, писателдин устадвилин синер гыхътиңбур ятла, са шумуд мисалдалди ачуарнайтла къанзала.

ГЫАЖИ МУАЛЛИМ. - Гыа са кхизвай касдин устадвал успатзовая кылар алат (алем) художественный эсердин чал я.

Прозадин эсерда ам түккүр хунихъни (сюжетдикни) къетен метлеб ава. Вакъаяр кылес фили келчи желбазава! Сардар Абила вич и жигъетрай лезги чалан хазинадин сағыбын сюжеттин устад тирди субтұнава. Художественный эсер келиз, галат тавунин себеб ана кардик күтүнвай халкъдин мисалар, мискалар, риваятар, кысаяр, манияр-курелди, чан алай чал ва гъерекатар я. Абила вичин эсерда лезги чалан саки вири къатар, иллаки яркы нугъатдин къетенвилер ишлемешнава. Ктаб келна къанда, чалан мисалар вири гъанай жагъида.

Чал хъсандин чизвайвиялай эсердин геройрин (дидейрин, бубайрин, жегъиприн, асерерин, муаллимринг, дипломатрин, савдагаррин, чиновникрин ва икмадин) къаматар садыкъве гафуналди, келимадалди ачуариз хъанва. Месела, “Имаят (хайи диде) ракын тівалар хътиң яхун гылерив чукъиенвай хин гардан азадна” (6-чин. I том).

Им неинки зегъетчи гылерин (инсандын) къаматдин лишан, гыаки чехи мұғызбаттар, сад-садаҳа тамарзувилин лишанния. Писателди рангламишдай гафар кар алаш ве ге-

рек къадарда ишлемешнава.

Романда гъалтзавай кысаяр гыар сад чикай генани чехи эсерар кхынлиз лайху темайринбур я. Ихтинді я папа тазай весидикай кысани. “Зи гыл атана тур: тахай дидедин гыли гатайла, тәрдә; зи гыли-вай!” (I том). Ихтин кысаяр, риваятар саки гыар са паюна гъалтзава. Ихтинді я “Татув” тівар алай кыл. Ам чаз литературадин тарихдай чидай Ромеодинни Жүльеттадин кәннилил барабар сюжет-кыса я.

Сардар Абиль устадвилин маса тереф, за къатлайвал, ада вичиз акур вири чайрай (шегъеррай, вилятрай, мискинрай, килисайрай, масанрай) гузай дүйм-дүйз шикирихъ галаз алакын. Архитекториз, скульпториз, халисан художникриз хас жыре раҳазава кас. Мисаларни гаф я. Осетия, Афғанистан, Къазахстан, Чечня, Германия, Түркія... Гыа чи Дагъустандин шегъеринни хуарен (Сардархуар, Алкъавадар, Дербент, Махачқала, Тарки ва мсб) ақунар, чи төбиатдин аламатар виливай къатлаз жедайбур, чан алайбур я! Зи фикирдалди, төбиатдикай икмалыз лезги литературада анжак Къияс Межидов рахана. Абила и ирс давамарнава. Баркалла!

Төбиатни инсан и эсерда сада-сад ала-ва ийизвай, сада мұкунды лишанламишзай күватар хыз я. Сад галачиз мұкунды фикирдиз гын четин я. Ағғанвирикай раҳадайла, гыннин күраматарни мишкөттүлөр аквазатла, Дагъустандикай раҳадайла, чун ясти дагъарларни гүзел багъларин, абуке-сер булахрин юқва гъатзава. Актау шегъердикай раҳадайла, чаз Каспий гъульын ятарин къелен тіямар агақзаявай хыз жезва...

ЖУРНАЛИСТ. - За къатлайвал, Абиль еке философ, шикилчи, натуралист, төбиатдин сирдаш тирди хыз, еке психологияни я. Инсанрин рұйында кылес физвай гъерекатар ада абурун чирин лишанралди, раҳазвай төйерралди, ацуқуунин-қарағынин гъерекатралдини къалурзала.

ГЫАЖИ МУАЛЛИМ. - Зани гыаки фикирзала. Писателди чи лезги меҳъеррин адетар саданы квальп тауар тегъерда ганва. Гаф хъсан адетар - меҳъерик миресар квальп хүннин, свас це лугъунин, квальп ақындин, чамран квальп къабулуни икмадни сегънейри келзаявай дериңдай желбазава.

Мад са кар рикел къевеза: романда кылай-кыллиз хъультюрлүк юморди, рикл тәр тийидай айъамри ағъавалзана. И карди адад иғитриз вири четин уламрай экъечдай мумкинвал гузва, хирер сағъарзана. Им, дугъриданни, писателдин мад са агалкъун я.

ЖУРНАЛИСТ. - Келзаявайда за писателдин вичиз Күнне гыхътиң теклифар гузва?

ГЫАЖИ МУАЛЛИМ. - За писателдин аферин, ви къелем мадни хци хъурдай лугъузва. Умудлу я, ада чун мадни цийи эсерралди шадарда.

Келзаявайда за писателдин ирсиниз мұккава хъун, адад эсерар келен теклифзана. Рұйыдай дөвлеттүл, күватлару хъун патал и каргерек я...

Мердали ЖАЛИЛОВ

* * *

Ийикъара Майкоп шегъердай шад хабар агақына: чун винидих вичикай раҳанвай писатель, юрист, тарихчи, философ Абиль Абдурагъманович Межидова чи милли гыккайтдин месэлайрай филологиян илмринг кандидатвилер диссертация агалкъунралди хъена.

Чна и агалкъун дустуниз ва амадағызды, милли эдебиятдин дестеклиз рикін сидкыдай мубаракзана.

Сардар Абиль, ви арш мадни вине хъуй, Илгъамдин вац Гүргендилай дөгъне хъуй!...

“ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН”
редакциядик колектив.

Сардар АБИЛ

Хуърый кагъаз

Абид яшамиш жезвай гаражиз почта хквездайти тушир. Ада вичиз хквездай почта Рашидан квалах вахчузай. Цийи йис алуқыз күве гъафте амайтани, халкъари сада-сада төбирикай азат кагъазар, Цийи ийсиз талукъ шикилар алай ачук чарар реке твазвай. Абидан Фаттимата хуърера авай мукъва-кылийриз, шегъерра авай дустариз алуқызай 1983-йис төбирикай кагъазар кхызында. Аныра чарар чипизни хквездай. Со юкъуз Рашид күве къагъаз газа хтана. Абурукай сад хуърый хтанвайти тир, мұкъудини - Махачқаладай. Абид да сиғте хуърый хтанвай кагъаз ачукна. Кагъаз баҳди кхъенвайти тир. Икъван ғлавалди садрани кхын тавур баҳдин паташъ гъарфар ақула, Абидак са жуъре къалабулук ақатна. “Вуч ятлани им даҳдиз барада аваиз кхъенвайти”, фикирна Абид. Со күве гаф саламрилай кулухъ баҳди вичин дерди башиламиша: “Чан хва, Абид, зи стхадиз пул герек хъанва. Күве виш манат чна вахканва, амай мұжыуд виш манат тади гъалда агақарна къанзала. Жезмай къван фад агақара”, гафар келайла, Абидан пелез гъекъ ақътана. Ада кагъаз конвертда хтана, сиғи са чукъни тавуна, квездай лагъай кагъаз ачукна. Аны Абидаз университдей хъұтътұн сессия 3-январдиз башиламиш жезва лагъай хабар атанвай. Садлагъана вилик аватай четин месэлайрай гыкъи экъечдатла Абидаз чизвачир. Баҳди вегъенвай кагъаздиз гыхътиң жаваб гудатлана, ада чизвачир. Со гүл-балаудалди кватарап, ийкъара Рашидан бурж вахканвай.

Январдиз сессиядиз хъфейла, кылди амуқзазай Фаттимат вич ийдатла, гъамишанда кас хъана къанзазай гаражиз вич ийдатла...

- Гыкъи хъана, Абид, ви крар келайдалай кулухъ кыл күрсарнава хы? - баҳар къуна къвалав гүй вични рикелай алатнавайти акур Рашида.

- Гыкъи вич хабарар ава?

- Вири хъсан я... Квезни саламар гузай.

- Абид, зун и гаражра вад йисуз яшамиш хъанвайти ваз чизва. Зи виликни, исятда ви вилик хъиз, сиғте кылдерай четинвилер ақътайди я. Гыкъи хъайила, вуна захъ галаз меслят ая, вири квалахар дүз жеда. Гыял тежедай са карни авайди туш. Гыя ви сессиядин месэлайрай чна түккүрдара.

А.ОМАРОВ

Эгер словардиз вил ягъйтла, карчи (бизнесмен - газаф вахтара гъя са жуыре къабулзала) - тайин алакъунар авай, къилди са къалах гъиле къуна ам къилиз ақудзавай, мал-девел арадал гъизвай, хийир гузвай кас лагъай чыл я. Гъавурда авайда алава хъийида: виллик экечидай, жавабдарвал вичин хивез къачудай, залан къалахдихъай киче тушир, четинвилериз дурум гудай кас. Карчивал адан руғъдин ялун я. Адаз чехи къуват ва даттана уях ақыл, гъеле малум тушири акун - адедин инсандин таквазвай мумкинвилер къаттунун, абур ишлемишна, мураддихъ агақын патал гъалтзавай манийвилейни экъечиз гъазурвал хас я. Карчивал - им са пул туш, цийивал арадал гъун, жуван алакъунрихъ инанмиш хъун я. Ихътин ксарса ақыван газаф авач. Чипин алакъунралди ва алакъунралди умъур вилли тухзвай ксар. Вири улкведе хъиз, Дагъустандани абурук къвердавай артух умудар кутазва, халкъдин патай абуру гъурмет къазанишзава... Ихътибурукуй садакай сүгъбет ийиз къланзава.

тазвай душушу я. Ам хийирлудаказ къалах завайди хъунни...

- Ихътин бязи производство яр авачизни туш, - давамарзава Шагъпаз Асаханова. - Виридалайни чаз мукъвади Кабардино-Бал-

Чи аялриз ийизвайбур. Гъабурал алахъдай, абуру харжияр ийдай вахт я исятда!..

Шагъпазан умъурдин юлдашни педагог, гъвечи классринг муллум я. Хизанда пуд велед агақъазава. Руша медицинадин академияда къелзава, адакай аялрин дұхтур жеда. Къве хва школада къльд ва мұжызд лагъай классра ава, махсус школада, гъафтеда пуд сеферда физ, инглис чалан чирзава. Чехи Лондонда са университетда чирвилер артухардай курсаризни ракъурнаи. Шаз бубани ам Түркиядиз фейила, хцикай бубадиз таржумачини хъана, буба адалай рази яз амукъна. Гила къве гадани араб чыл чириз эгечинава (медресада - вая, махсус школада). Хизанда аялрин көлениз абурун къилин везифадиз хъиз килигизава.

■ Гадайри, гъелбетда, спортни рикелай алуудазава, къейдна за.

- Жегъилар спорт галализ жедайди яни! Гъечилендін рикел футболдал ала. Чехи дзюдоист я, Махачкъаладин чемпион, республикадин чемпионатда къед лагъайди жез алакъана.

■ Белки, гележегда Дагъустандин спортдин гъеджен...

вой динэгъли я. 2002-йисуз ам гъаждал фена. И мукъвара мад къведра фена, рагъметлу дидединни бубадин паталай. Церид яис я ада Рамазандин ваца сив хұз, адалай гъейри, мадн гъафтеда къведра - ислен, хемис ийкара.

- Вердиш хъана, гила беденди вичи талабазва, - лугъузва ада. - Жуваз акваза: еке хийир ава! Сив гвай юкъуз ви гүгъуль масад я, вун юмшагъ, сабурлу, чандыз регъят жезва. Амай вахтара гылк: я незва, нефсинад гүзчывал тийиз, хийир авазни-авачизни. Сив гвайла, ваз тұльдан-хъвайидан къадир жезва. Сив хұнин ваца инсан хъсанвилих дегишарава...

Школада авай яисара диндикай гъич фикирарни авайди тушир. Педуниверситетда къелдайла, маса милләтрин жегъильри сив хұйдайла, къариба ақвадай. Ахла къатлан: им дұзы къалах я, диндин къайдайрал амал авуни рикел михъивил гъизва. Мусурман динди вуч лугъузва? Месела, ички ишлемешүн, пәнләр чүгүн хъсан туш. Мегер ихътин суалра гүйжет ийиз жедани? Диндин къайдайрал амал авун ада инсандин къенепатан са гъал хъиз, буржы хъиз къабулзала. Гъайиф хъи, къенин юкъуз газаф вахтара чаз вуч аквазва?

Бязибур ава: зун диндал алайди я, за кап-тыйт ийизва лугъуз, маса са къалахдикни квачиз, идакай вичин кеспи авунвай, - наразивал чүнүнхазава ада... - И мукъвара зун са хурурьз хъфенвай. Къад яис я ана мискин эцигна, аниз физвайдини гъя вад кас я. Инсанрихъ галас рахайла, гъавурда аквазва: абуру диндивай көрек жезвайди чин писвиллия вая, атлабуру чин къанажагъсузвиллид чеб тақланарзайвиялля я.

А чқадал къевза гъи, цийиз мусурман хъянвайди вичин къалевайбүрхъ галас рахазвач, санал фу нез ацуказвач, ада хъвазвайди я лугъуз. Гъич регъуны жезвач... Вуна лай: Аллагъид шукур (егер гъакъикъатдан вун Ам рикел алайди ята), зун дұзы рекъель ақудай, зун и дерди-къазадик квач, и зун алай рекъель амайбурни атurai, чурудакай хкатрай. Гъа хъвазвай ви мукъвадаз күмек аку! Динэгъиди ачұхдиз күмекна къланзавайди я инсандин. Эвелдей вун жув-жувахъ галаз дұзы алакъада хъых. Ахла жуван хизандихъ, ахпани амай виридахъ галас... Егер вун анжак ви акунралди, жув амайбурувай чара ийизвай амалралди тафаватту ята, зер ви амалрихъ хъсанвал галацты, вун ви гафуналди, кардалди инсандин күмекидз къевзиватта, са мусурманн вун туш, тиң са иманни вахт ава. Гъакълан гафар-чалар я вав гвайди. Алукъунралди, къекъунралди туш мусурман жезвайди. Зи, мусурмандин, фикирар гъя ихътинбур я...

Хкен мад къалахдал. Производство, къазанмишнавайди, счетрал алайди - им зи халисан девлет туш, къейдзава ада. - Им зун патал са машгъулат хъиз я. Ихътин девлет къевнени ийида, атайди хъиз, хъфинни. Къени къалах авун заланз акуна къандай. Гъавурда аваз гаттумайтла, валай масадал агақъазава күмекди ви рикел гъевес куттада. Эвелдей къуй вич гъечи къалах хъй, ада ви рикел регъимдин къуват гуда.

■ Аладай, зи фикирдай, санлай къачурла, писди я лугъуз жедач. Атла лап чуру вахтар алатнава. Нарази жедай бязи крап аваттани, къалахдайда хъсан вахт я. Инсанриз вижевай къалер-къар хъсанва, хъсандин алуқъазава, недайдакай дарвал ава.

Валай гъеле алақ тавунвай гъихътин крап ама?

- Егер рикливай эгечайтла, за авур вуч ава? Эхъ, недайди ава, яшамиш жедай чакни, хизандин дуланажагъдин патахъай рикел секин я. Анжак къанажагъалу инсандин, ам са дереҗадиз ақватайла, и крап бес жедач. Ада вичин виллик маса суаларни эцигда: жуван же-мят, жуван халкъ патал за вуч авуна? Къад яисав агақъазава зун бизнесда аваз. И девирда герек тирвал хъанач завай: мумкинвилер авачир, бязи гъалаттарни ахъйна. Гила са гъихътин яттани мумкинвилер арадал атанва. Са вуч яттани авунва. Къалахар халисандин анжак къенлай къулухъ я хъийизвайди...

■ Къуй абуру къилизни ақъатрай!

Карчивал - руғъдин ялун

Танишарин: Шагъпаз Мұслимови Асаханов, "Димитров-кабель" ООО-дин исеси. И кархана 2014-йисуз Махачкъалада са девирра машгъур, гила ичли хъянвай М.Гъажиеван тұва-рунхъ галай заводин цехрик сада арадал атана. "Димитров-кабелди" къенин юкъуз международный нормайриз ва еридин стандартарзиз жаваб гузвай, даттана герек къвезвай кабелдин жуыреяр ақудзава. Абуру улкведен хейлин маса регионрани ише физва: Москвада, Волгоградда, Ростовда, Астраханда, Карабаево-Черкессияда, Чечняда. Улкведе и хиле къалахзавай карханайрикай "Димитров-кабель" къевкъечибурук ақтазава. Шагъпаз Асаханов вириrossиядин "Инсан руководитель - 2016" премиядин лауреат, "Россияндин виридалайни хъсан 100 кархана ва тешклатар - 2017" конкурсындин гъалиби я. Алатай яисуз адан къазанишнавай агақъунрай Дагъустандин Республикалык гъурметдин грамота гана. Шагъпаз Асаханов ватанэгълийриз мергъяматлу кратик кыл кутазвай кас язни чида. Адалай гъылк алакъана вуч патал я адан алакъунра? Күй адан къалахдиз къуват гузва? Адахъ гъихътин мурдар ава?

Шагъпаз Сулейман-Стальский райондин Эминхъуря я.

Аламише лугъудай чкада авай чин къазмайрал 1966-йисан залзалидай къулухъ дагълара асирра къуншияр яз яшамиш хъайи руғуд хүр күч хъана: Хутаргъар, Къеанар, Хпитлар, Цицлер, Бигерар, Ялгъзъар. Са гына яттани Эминхъурькай «ругуд стхадин хүр» лагъана лап дұзы къъенва.

Буба совхозда бригадир, "дұзывал къанитим" тир, дидеди хъурлын библиотекада къалахзавай. Хизанда абуру пуд стха чехи хъана. Шагъпаза 1992-йисуз школа күттегина. Дагъустандин педуниверситетдик экечин. 1997-йисуз физикалинни математикадин факультет акъалттарна. Ам чехи жезвай, ақыл ви къатунар хци жезвай яисар улкведенник юзун ақатай, "циийиз түкъурын хъувунин" дөвирдал гъалтна. Жегъил ақулбалуғу хъайи мақъамда зурба улкве чкана. Ада университетде къелай ви зегъметдин умъурда сифте камар къачур яисар улкведендин халкъди вич бахтсуз яз аннамишай, чехи не-силдиз вичелай писбур мад тийижир 90-йисар хъана.

- Педуниверситетдилай къулухъ анжак са курур вахтунда за жуван пешедай къалахна. Элячина карчивилер. Вахтар татугай-бүр тир, дердияр газаф авай. Къазанишнавай, хүррера лагъайтла, къалах амакъир, - сүгъбетзава ада.

Чахъ карханаяр амач - инсанриз къалахдай чкайни. Промышленностин карханаяр арадал гъун, инсанар къалахданди таъминарун алай вахтунда виридалайни важибу месала я, четиндини: къенин юкъуз промышленностдин кархана арадал гъун, къерииз гъал-

карияды, Прохладный шегъерда ава, советрин девирда эцигнавай, еке заводрикай садири "Кавказкабель". Гила адавай Москвада, Самарада, масанра авай цийий карханайрихъ галаз бягъыс чүгъаз жезвач. Заз чидайвал, адан мумкинвилерин гыч са цүд процентни ишлемишзава. Анжак абуру хъсан пешекарар, девлетту тежриба ава. Эвелдей, чи производство гүнгүнна твадайла, чал еке четинвилер ацалтнай, чна күмекидз гъанай пешекарар гъанай. Гила вири Кеферпата Кавказда амукъазвайди и жуъредин са чи завод я.

■ Производство гүнгүнна тун - важибуя. Гъасилзавай продукция маса гуз ала-къун - мадни. Квевай базарда күй чка къаз гъылк алакъана? - хабар къуна за

- Ина къетлен сир авач. Мұыштерири, гъелбетда, къиметдихъ галаз санал маса къачузвай заттунин ериз фикир гузвайди я. Чна жуван продукциядин ери даттана гъузчилек хъузва. Базардиз амай вири заводри ақудзавай продукциядин къиметар чирна, чун жуван къиметар мадни ағызариз алахъзава.

■ Ақууллу маса ксарини гъакъ ийизва...

- Алакъазавайбүрнин ава, алакъ тийизвайбүрнин...

■ Карханада къалахзавайбүрнин түштүрүш...

- Чаз техникадин рикел жаңа образование авай пешекарар герек я. Икк, производстводин күд линиядал тежрибулы операторри къалахзава. Абуру Питердиз көлелиз ракъурна, гъана чирвилер къачуна хтанва. Къалахзавайбүрнин чехи пай къад-къанни цувад ийисара авай, жегъил итимар, хизанрин къильер, жуъреба-жуыре мілләтрин векилар - даргияр, аварар, рутулар, Җаҳуар. Зи хур-рунвиярни ава, мұкъвабурни. Анжак иниз къалахиз атанватла, мұкъвавилер амайди туш. Мұкъвадавай гена истемишзава. Зи мукъвади амайбурулай пис хъана виже къевдат, чешне хъайитла, гена хъсан я.

■ Къалахиз алакъайдайз, чирвилер, тежриба авай пешекариз хъсан мажиби къандай...

- Ачуходз лугъун: чи мажибар писбур туш... Мадни са важиблу ара: ина шумуд кас аваттани, грузчикдилай эгечин, пешекардилай хчекин, гъар сада чипхъ далу авайди, герек чкадал чипхъ күмек агақъайдай гыс-саза. Мажибидилай гъейри, месела, сада меҳъер ийизвани, адан күмек гузва. Гъакъ - азарлуда, дуланажагъ четинзавайди, көве гъатайда. Гила, са шумуд 1992-йисуз къалахзавайбүрнин къайтадалди, хүш рафтартвилерди ви тал къезиларда. Гъахътин пешекар хънилай чехи бахт авани?..

Шагъпаз советрин школада къелай, амма цийий девирда ақулбалуғу хъайи кап-тыйт ийизвай, исламдин истемишнурал амалза-

КІвалах - цийи къайдада

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алатай гъафтеда Махачкъалада, "Дагъустан" РИА-дин конференц-залда, республикадин клинический 2-нумрадин больницидин (РКБ №2) кылин дүхтүр, медицинадин илимрин кандидат Ибрагим Уцумиевич МЕГЬАМЕДОВ массовый тақыттарин векиприхъ галаз гурумшиш хъана. Ам республикадин медицинадин центр цийик түхкүлүр хъуваникай, адан бинедаллаз тешкилнавай 2-нумрадин РКБ-дикай, медицинадин идара арадал гъанвай цийивилерикай, гележегдин планрикай ва икіл мад рахана.

Ада Дагъустан Республика Россиядин регионрикай аялар виридалайни гзаф хазтайва рекъизвайбурун къадартымилбурукуй сад тирди, риккинни дамаррин ва онкологиядин азаррал гъалтайланы, чи республикада азарлуурин къадартымил авайди къейдан. Идахъ галаз сад хъиз, Ибрагим Уцумиевич агъалийрин сагъламвал хъун, мъгъемарун, умъур яргъи авун патал медицинадин къулугчыри чеплай алакъадай вири чалишмишвилер ийидайдахъ инанмишарна...

- Вичел агъалийрин арада фадлай "Ветеранрин госпиталь" тівар акъалтнавай республикадин медицинадин центрларидін 11 агъзурдалай виниз агъалияр галкүрнава. Чи республикада лагъайтла, 60 иисалай алатнавай 140 агъзур кас яшамиш жезва. Абурун арада Ватандын Чехи дядедин, зегъметдин ветеран, жураба-журье женгерин иштиракчыяр ава. Малум тирвал, чи улькведа зегъметдин ва яшайиш вилик тухунин рекъый министер-

стводин гульчишилик квай "Демография" программа умъурдиз кечирмишаза. Аник яшариз чехи инсанар хънис, 60 иисалай алатнавайбурун диспансеризациядиз, яни абурун сагъламвал гъар иисус ахтармишуниз ва мъгъемарунин карда къумекар гуниз талукъ хейлин месэллярни ква. Икі, чи идаради Дагъустанда милли и проект умъурдиз кечирмишаза ва администривный амай вири центрлар патал ам тешкиллүвилин центр я, - къейдан И.Мегъамедова.

Гульчишлай Ибрагим Уцумиевича республикадин медицинадин центр РКБ-диз элкүльрүнин лазимвиликай гегъеншдаказ съубетна. Икі, адан гафара малум

лушрин харжияр тимиларунин, агъалийриз ийизвай къулугъирин ери хъсанарунин ва къадар артухарунин месэла ква, - лагъана И.Мегъамедова.

Гуруышдин сергъятра аваз РКБ-дин кылин дүхтүр ина арадал гъанвай цийи отделенийрикай, кылды къачуртла, гинекологиядин ва гериатриядин отделенийрикай рахана. Икі, ада гъавурдик кутурвал, РКБ-дин гинекологиядин отделенийрикай тафаватлувал а кардикай ибарат я хъи, ина репродукциядин органа ва не-къедин железада гъамдоброкачественный, гъамни злокачественный даккунар авай, гъакын гележегда онкологиядиз элкүльнин мумкин тир азаррики начагь дишегълияр сагъарда. Хирургиядин операцияр кылиз акъудун патал ина алай аямдин лазим вири тадаракар ава.

Ибрагим Мегъамедован гафара малум хъайивал, "Демография" милли проектдин сергъятра аваз РКБ-да ачухнавай гериатриядин отделенида яшариз чехи азарлуяр сагъарда. Абурухъ галаз гъам медицинадин, гъамни яшлубурухъ гелкүльнин жигъетдай гъавурдик квай, абурун азарар сагъарнал машгүл тир дүхтүрри, пешекарри къвалахда.

- Сир туш, вахтунда азаррин вилик пад тақын, лазим чараяр тавун себеб яз инсанар, са къадар яшариз акъатайла, "азаррин лук'виле" гъэтава. (И жигъетдай заа хъсан хабар гуз къанзана - гила (виликдай советтин девирда хъиз), РФ-дин здравоохраненидин министерстводин цийи приказдал асаслу яз, 40 иисалай алатнавай агъалийри (18 иисалай 39 иисалди пуд иисалай садра) йисса са сеферда чин сагъламвал ахтармишун - диспансеризация кылы тухун лазим я. Эгер виликдай яшар 75-80-далай алатнавай ксар азарханада къаткурунай тимил хийир хкат-заявтла, гила абурун тал-кваприн (патологийрин) гъавурда авай ва абур сагъардай пешекарар авазва. И жигъетдай чи идарада яшлубур патал еке къулайвилер тешкилнава, - хабар гана ада.

Гележегдин планрикай рахадайла, И.Мегъамедова республикадин клинический 2-нумрадин больницидин мукъвал гележегда алай аямдин (цифровой) регистрация жедайдакайни хабар гана. И месэла кылиз акъудун патал Дагъустандин здравоохраненидин министерстводи лазим тақытар - 72 миллион манат чара авунва. Идарайни гъерий, медицинадин идарада операционный цийи блок арадал гъун планрик ква. Кардиологиядин, рентгенологиядин, эндоскопиядин ва хирургиядин цийи тадаракар маса къачун патални лазим тақытар чара авунва.

хъайивал, виликдай республикадин центрлар кылди-кылдин пуд идара - поликлиника, стационар ва гериатрический центр квай. Абурухъ тъардахъ вичин кылин дүхтүр, абурухъ чин заместителар, къумекчияр авай. Вири пуд идарадин къвалахда медцентрларин рөгъбердир гульчишлазавай.

- Къенин юкъуз Дагъларин улькедин чехи пай агъалияр шегъерра яшамиш жезва. Им лагъай чалы я хъи, къекъун, зегъмет чүгүн, физический активал чахъ амач ва я тимил хъанва. Сир туш, чна незвай, хъзвазвай заттарни еридал гъалтайла усалбур, беден патал хийир ава-чирбур, нефес чүгъазвай гъава чиркин я... Гзафбуру азаррин вилик пад күниси фикир гузвач. Гъайиф хъи, и себебри агъалийрин сагъламвал зайиф хъунал гъизва. Гъаниз килигна алай аямди цийи тегъерда къвалахун истемишаза. Чна республикадиҳ авай мумкинвилерикай тамамвилелди ва хийир хкатдайвал мен-фят къачуналди къвалахун гөрек я. Са гуфунади, чи вилик медицинадин къуру-

лув хүпілар ийиз, ам хъвада. Сагъарунин вахт са варз я.

- Беденда дақун (опухоль) авайла, келемдин дувулдикай менфят къачуда. Хуруекдин са түруна авай (таза ва я күврой) келемдин дувулдад 0,5 л разграй яд илична, 8-10 сядта къевирна тада. Ахпа ам къузна, йикъя пуд-къуд сеферда фу недалди вилик $\frac{1}{4}$ стаканда авайди ишлемишда. Азардин вилик пад күн патал келемдин дувулприн настойка цүд юкъуз ишлемишун бес жеда.

- Зулуз ва хъультьузыз бязи инсанрик мекъивилелай яргъал чүгүр үльгүйлар акатда. Абуру хкатун патал къудалди вилик, са стакан чими некъедиз вад стыл скипидар яна, хъвада. Экъунахъ үльгүйдин гөлни амуқъеда.

- Хуруек түүрдадай гульчишлазуул хуквада са тыхыткан яттани къуйлайсузвал гүйсс ийидайла, йикъя пуд сеферда $\frac{1}{4}$ чайдин түруна авай реғъевенвай дарчинар (корица) чими цихъ галаз ишлемишун меслят къалурзана.

- Дамарра ивидин гъерекат гагъ виниз, гагъ агъуз жедайла, 40 твар михекрал 4 стаканда авай яд илична, зайиф цал эцигна, яд къве сеферда тимил жедалди града. Ам къайила, шушшедин бутылкадиз цана,

холодильниңда хъуда. Йикъя пуд сеферда хуруекдин са түруна авайди ишлемишда.

- Пуд гъафтедин вахтунда гъар юкъуз хуруекдин са түруна авай балуғьдин чем ишлемишайтла, жалгъайра авай купулар гъамишалыгъ кважда.

- Верчерииз гүзүй тварцик балуғьдин са тимил чем кутуртла, абуру хазтайвай какайрихъ дава - дармандин эсер жеда. Ихтин какайри дамарра ивидин гъерекат агъузарда, мекъивилелай арадал къевзай азаррикай хъуда, гъакын рак ва инфаркт азаррин вилик пад квада.

- Юкъва, далуда, юрфара тал авайла, анрал верхи тарцин (береза) пешер эцигна, кутұнайтла, тал фад секин жеда.

- Эгер ярғалди яшамиш жез къанзатла, тимил түүн лазим я. Алимри субтазавайвал, незвай шейэрин калорияр 30-40% тимил хъайитла, ратари хъсандин къвалахда, умъурни яргъи жеда.

- Атеросклероздик азарлу хъанвай яшшу инсанриз серкин къаришма хийирле я. Михы авунвай са кыл серг ва са лимон ракъя яна, квалин гъавадин са лимит яд илична, 2 суткада агалнавай къапуна тада. Йикъя 3 сеферда фу недалди вилик хуруекдин са түруна авайди ишлемишда. Са вицлалай күнне реғъят хъанвайди гүйсседа.

Нұмрадиз чар Мергъяматлу веледар

"Гүйретмеги "Лезги газетдин" редакция! Квездар кхъизвайди Мегъарамдуруның райондин Ярагъ-Къазмайрал яшамиш жезвай Сейфудин Азизов я. Инсандахъ сагъвал ава-чирла, маса са затунини дад хүгдәч. Сагъчан хазина я. Ибүр, дүгъриданни, гъафар, мисалар я. Тамам 11 иис инлай вилик заз инсульт хъана. Зун 1-группадын инвалид я, месел ала. Захъ зи умъурдин юлдаш Халум гелкүвәзва. Чахъ пуд велед ава. Тимур - хъуре, Борис ва Тамила Москвада яшамиш жезва.

Квездар кхъинин себеб зи хизандикай сұйыбетун туш. И мукъвара вири мусурман-ри къейд авур сив хъунин сувариз заз чи ба-жарағылу журналист, ДГУ-дин электронный СМИ-рин кафедрадын старший преподаватель, Вириорсиядин халқынан фронт (ОНФ) региональный штабдин член, общественный деятель, хейлин премийрин лауреат, гъафъвал ва дүзбел ақындар кас Алик Абдулгъамидова, месел алкүн себеб яз, бедендәл хи-рер (пролежни) хъунайкай худай мес пишкешна. Ам ва Москвада яшамиш жезвай адан стхан Низамини, гъар сеферда хурузь хтайлар, зал кыл чүгүн тавуна хъифидач. Хуруе яшамиш жезвай абурун вахар Эмма ва Шаселеми зи патав мукъвал-мукъвал къвезва. Са гуфунади, Абдулгъамидорин хизанди зи гъалдикай хабар къазва, заз къумекар гузва. Афтерин ва баркалла! Чиз Аллагъади хъсанвилер гурай! Садақъаяр Халикъди къабулрай! Начағында оператор кыл чүгүн, адан гъалдикай хабар күн мергъяматлувилин еке лишен я. Абурун рагъметту бубани мергъяматлу кас тир. Ихтин акъуллу, камалту веледар чехи авунвай вициз Аллагъади рагъметар гурай!

Заз инал са шумуд келима Алик ва Низами Абдулгъамидорин хайи хуруп патал ийизвай крарикайни лугъуз къанзата. Хурунвийриз вирида зизвайвал, чи аяприхъ къулагъ школа хъун Абдулгъамидорин чалишмишвилерин нетижә я. Хуруе кылы физвай вири крарикабур са абури пай кутас алахъзава. Вири хийир-шийиррикни абуру ква. Сагърай чеб!

Гъульягъди класайла...

Ци, малум тирвал, гзаф курагъ я. Гъульягъ ингъе гъульягъар гзаф пайда хъанва. Абуру класай дүшшүшшар тимил туш. Икі, Хасавюрт райондин Ленинаул хуруяр тир 4 ииса авай гада гъульягъди кластана. Агъудиз акси раб (антидот) вахтунда янатланы, аял лап четин гъалда авайвилляя Хасавюртдин ЦГБ-дай вертолётда аваз Махачкъаладыз, республикадин аялрин клинический больницидиз (ДРКБ) агақарунин къарап къабулна. Духтурривай ам къутармишыз хъана, сагъ хъульяна. Мукъуль дүшшүшшада Къасумхурулай тир 42 иисан яшда авай итим кластана. Райондин больницида азас агъудиз акси раб (антидот) яна. Амма гъал са акъван хъсандин тушириллий амни Махачкъаладыз агақъарна. Адан гъални хъсан хъсанана.

Республикадин здравоохраненидин министерстводин пешекаррин гафара малум хъайивал, республикадин медицинадин идара азас агъудиз акси рабар бес къадарда ава. Абуру къейдизавайвал, гъульягъди кластана касиди тада (30-60 декыккадын вахтунда) раб ягъундар арадал атун мумкин я - агъуди бедендин вири органар харалызыла. Адан гъални хъсан хъсанана.

Чир хъун лазим я хъи, гъульягъди кластана кадад жгут эцигун герек туш - ада якъар (тканы) рекъида, чүрдә. Хер цалди кана, вахт арадай фейила, ам атлана ва иви ақынданни виже къведач. Агъу ивидик кваз бедендиз фад чиқизва. Класай сиғтегъян 10 декыккада, мумкинвал аваз хъайитла, банкадин күмекадалы (далудиз банкайрын ядай саягъда) агъудин са пай хъайитланы ақындыз чалишмиш хъана клаңда. Инсан жезмай къван фад медидарадыз агақъарыз тади ая. Чүлдә, сала, багъда мукъаятвал хуъх!

Азедин ЭСЕТОВ

Зи ихтилат дүньядиз машгүр хянтай күве инсандикай я. Сад абурукай девлет бул авайбурук ақатзана, мұкыуди - юқсан көтәрикай я. Девлеттуда вичин ківалер амайбуруқ яргын хызы, күлтіш шарттара хажна. Рекъни күве патахъай жедайтал, сад - яргъалди, машинар фидайди, мұкыуди - ківачинди. Им мұкыалди, амма хаталуди тир. Иллаки ківазтай көнжай яйқара жигъирда ятар ківат жезвай, бегем ульен хызы авай. Диде-бубади мұкъята хүн патал и жигъирда аялар тагимардай. Амма...

Девлеттуда хъевчіл яшарин, амма чөхі бедендин гада авай. Гыңкі ханаттани чидач, садра чимел гъава авайла, дар жигъирдай ківализ хкведайла, ам, ківач ғұздығынна, виняй ағыз ульендиз аватна. Аның ехкөчүн патал гадади алахъунар газаф авуна. Саклани тахъайлар, "кумек-кумек!" лугъуз, эвериз гаттунна.

И арада, Аллагъыді гайди хызы, гада аватай жигъир күнна, вичин ківал галайдал са чөхі итим физ хъана. Мергъяматту касди, тади гъалда фена, ульендиз аватнавай аялдин гыл күнна, ахкүдна, чипин ківалив ахгакъарна...

Вичин аял яман къаза-баладикай къутармишай кас и девлеттуда хуш хъана, хванахвавилин рафтарвилерни арадал атана.

Цийи хванахвадихъни са хва авай. Ада мектеб хъсан къиметралди күтаянна, мадни кіелунар давамардай чөхі гъевес авай. Амма бубадихъ ам институтдик кутадай тақыт авачир...

Кысметди гайила...

Ибурун ери-бине яргъара ава. Ульендиз аватайди гележегда Англиядин премьер-министр хайи Черчилль тир. Малум тирвал, адан буба, газаф девлеттуди яз, машгүр хянтай. Аялдиз күмек гайи кас жергедин ағыл Флеминг тир. Хиз ада Александр тівар ганвай.

Черчиллан бубади вичин хванахвавилин буржи тамамвилеidi бегемарна. Ада Александр Флемингаз медицинский университеттедиз гъахын патал герек тирвал күмекна.

Александра, мектеб хызы, институтни агалкүнралди күтаянна. Жегелдин рикіл микробиологиядай аладай. И реккай адахълап чөхі алакүнрал хъана. Сад лагъайди, 1922-йисуз ада, лизоцим тівар гана, цийи дарман тъасилна. Дүньядиз дұхтурри ам къени хирер сағтар хъувун патал ишлемишез.

Бажарагъу алим агадай дережадал сергъятламиш хъаначир, ада вичихъ гъелелиг кардик кутун тавунтай күваттар, чирвилер амайди гъиссизавай. Александр Флеминг мадни саңзийи ва күватлу дарман гъазурна. 1929-йисуз мурс ядай бебелидикай газаф зурба хийир авай дарман арадал гъанвайдакай дүньядиз хабар хъана. Тіварни "пенициллин" эцигна. Низ чида, и дарман себеб яз, гъикъван инсанар ажалдикай хвеннатла.

1945-йисуз А.Флемингаз Нобелан премияни ганай. Адан дарманди, дұхтуррин гъиле умудлу яракъди хызы, исятдани ківалашза. Умъурдин реккера Черчиллни Флеминг чеб чепелни расалмши хъана. Улыкведин чөхі чиновник яз, фронтда аскерри ватандыз гыңкі күллугъязаватла ахтармишиси фенвайла, Черчиллап гүлpledин хер хъана. Адан умъур хаталувилер ақатна. Беденди инфекция кіланы. А.Флеминга чәваз вичин дарманди күват ахтармишез. Флеминга (гыл хци) мад сеферда Черчилль къутармишна. А.Флеминган рикіл и карди вири патарихъай реғъятвал гана. Адай вичиз дұхтурдин пеше къачур рехъ ачуҳайди Черчиллан буба тирди чизвай...

Газет кілзевай юлдашриз А.Флеминган умъурдай мад са къейд.

Пенициллин, халкъди лугъудайвал, пнициллин. Нивай кіндаттани хабар яхъ, ам чин тийидай бенде бажағат гъалтда. Ада миллионралди азарлуяр къутармишна, инсағсуз ажалдин къархай ахкүдна.

Четин гъалдиз атала, инсандиз күмек газаф, дұхтуррин гылы чипин кар көтілдай алат хызы авай ихтиин дарман арадал гъайди вуж ятла сад-къведаз чида, вичин - пешекариз. Гъатта газаф дұхтурризин агадай хабар авач.

Ам Англиядин алим-духтур рагъметту Александр Флеминг я. Къизвайвал, дамах гвачир, секин, милайим хесетрин, газаф реғъувал квай инсан тир. Реғъувал инсандин намуслувилин лишан я.

Дишеғлидин вилик яру тахъана ақвазизни жедағири ада-вай. Гавиляй хейлин яшар хъанайлани, эвлениши хүн анихъ амуқрай, таниш рушни авачиз амай.

Гъукүмдарри ам дұхтурвили күллугъудал дяведиз реке тұна. Белки, им адан къисмет тиртла. Иней Флеминг са вижевай свасни галаз хтана. Им садани гүзетзивай кар тушири. Гавиляй адан юлдашрикай сада ихтиин са яланан авунай: "Флемингал дяведа викеле, инсандин къайгъударвал ииидай гысс квай дишеғли гъалтна. Адай бажарагъу дұхтур бегенмиш хъана. Амма, дишеғлидиз акуна хызы, итим сивел дапылар аладай хъинди я, адай гағни ақтатдағир. Саклани тахъайлар, атана и дишеғли, ақвазна дұхтурдин вилик, ахпа лагъана: "Аллагъыдін бенде Флеминг, вунзи къаршидиз кысметди гъана жеди, заң вун къадарсуз хуш я. Ша зал эвлениши хұхы!"

Масакла хъанайтла, ам умъурлух тек тар хызы амукъдай жеди..." Ингэе квэз инсанрин кысметар...

Мариғатдин месәлайрай

Ички - валара

Рамазан ВЕЛИБЕГОВ

Вахтар исляғбур, вирида ківалахиз, намуслувилеidi гъалапдин фу нез яшамиш жезвайбур тир. Ятлани, күульун нике къалгъанар хызы, тек-түк чайра луту-птуярни дуышуш жедай.

Райондин хейлин хулерер аранриз күн хъантай. Дағылхүч чайра чуру хутарни къақъвар незвай дағывияр аранра элкүйрна ципці багъларин юкъва гъантана. Абуру цин ерінда чи худнавай гъамга хътин чехир хъзвазай.

Майдан варз алуқына. Хурун школада тарсар гузай биологиядін муаллим Иса ичибаз хъантай. Адай хизанды, ківалахдин юлдаши хүн къадағы авунынай.

Ятлани ада къарай къевзечир. Алахъай яйқар, къашу чурап, ацуқына хъвайи чайра адан вилерикай карагазавай.

Ичибаза цийи план түккүрна. Еке чулыда, тамун къерехда, къалин валара чехир авай баллонни закуса-

кайра кіевирда. Гила вичин пландалди гъар гъафтарда сад-къве классда биологиядін тарсарай экскурсияр тухуда, чульда, тібиатдин гульушан гъавадал ичи-дикай лезет хкуда.

Гъа икі авуна касди. Классда биологиядін тарсар ава. Тарсунин план экскурсия тухун ва аялар тібиатдіхъ галаз танишарун, дарманрн набататар чириң тир. План директорді ва я завучди тестикъарна, аяларни галаз патав гвай чулыдиз тамуз физ хъана.

Валарив агадайла, ада аялар тапшурғар гузва, акур крарикай, ківале хъхена, сочинение хун тек-лифзава.

Аялар алатаивалди, ада валара ичикини закуска ақыдзевава, вичин ширин чандын истемишунар кылиз акыдзевава.

Гъа икі, экскурсия тухуз, гъар сеферда Иса муаллим гъевеслу яз хквез хъана. Муаллимарни аялар, директорни завуч мягътеп хъана ва и ківалах ахтармишна.

Сир жағуриз абуру, нубатдин экскурсия тухудайла, Иса муаллимдин гелеваз фена.

Луту муаллимдин ичибазал акур абуру ичики даладалмишеваваи валарал бензин илична, Цай яна, экскурсийрални эхир эцигна. А валарал Иса муаллимдин тівар гилани алама.

Балададашни адап къари

Гъажи ИЛЬЯСОВ
(Арсен НУРИЕВ)

Хурунбуруз Балададашан къезил къилих сейли тир. Вичин къариидиз ам кіандачир - адап амалдарвиляй. Мехъер авур варзни зурапай гъуль дяведиз фейила, сифте яз вич алдатмишай гъисснай къарииди. Дяведилай күлхү, пуд иис алатаила, хтана ахқатнай Балададаш хуруп. Фад алатай иисарин ағвалат ихтиин шикилда тестикъ хъана хурунбурун бейнида. Поездда аваз хъзваз Балададаш къилия а къилиз ақъатиз хъана улькведин, а къилия и къилиз. Вучиз? Урус чал тийижиз, эви-чун лазим тир станция гъим ятла, хабар къаз тежез.

- Ву-у-у! - туб піззаррив агу-нападай ада яб газаф табя, - сир гудай ада къунши папарикай гъель садаз, гъель мұкъудаз. Квез ам, рехъ тийижиз, амукъайди хъиз яни?

Вуч лугъумир, пуд иисуз итим къвализ хтун тавунихъ маса ери-

бина авай къван: са урус дишеғель гъалтна, амукъина Балададаш ярғара... Күнліл ала чи хуэр. Пуд патахъай къакъан лацу танарап ақъава-най вичин къализ хтун тавунихъ маса ери-бина авай къван: са урус дишеғель гъалтна, амукъина Балададаш ярғара...

Балададаш и жуыре къан хъаначир жеди... Ам күчкүн. Ківале-лай инсанар алахъна, ківал секин хъхана... Хуруп хтала, башсагъуль-вал гуз фейи заз Балададашан къари авайдалай усал яз акуна, на лугъуди, адан чандын са пайни къужади вичихъ галаз тухвани. Къунши папарихъ галаз гъенел сүгъетарун адет хъанайвал, рикі ала-дардай ихтилат и нянихъ ада захъ галаз авуна:

- Гъа къилия-къилиз амалдар хъайиди я ам, чан хва. Эхирдайни ингье катна...

Марк эцигзевай къунши Умар, къуль-векъера ақурна, гъилериз цув-күйн гудайла, лагъана: - Я Пери - де, ақ лугъумир, ақ лугъумир! Къеве-да гъа ам ийифиз, вунни ухтахиз!..

- На вуч лугъузавайди я? - тұх-венвай вилер хажна къариidi. - Вичин яшинда ақъат тавур ақылла ківалах адай гила ақъатдани?

Икіни жеда къван!

Түпчи

Роза МИНГЬАЖИДИНОВА

Гыңкі ятлани ацуқай сұфрадиҳъ ихтилат Нежве-дил халудайкай кватна.

- Валлагай хъсан кас тир ам, - лагъана сада.

- Къундармаярни гүйді тир, - алана ануна адап къунши Рамазана. - За квезд са ихтилат ахъайда, ахпа чир жеда, Нежведил халу вуж тиртла.

Ингэе адап сүйбет:

- Атла вахтар тир, яни сефте колхозар тешкилнай иисар. А балқан рикел аламани күн, яб атланай?

- Эхъ, ун, - лугъузва патав гвайбуру, рикел алама-чиртлани. - Гъа балқанни газаф фида зун Къуба патаз. Гатун вахтар тир, ийгарар гатазвай худда. Цавай цай ават-зай. Ядаяр, фин авуна зун Къуба патаз балқандал-лаз, амма хкведайла, ийкінни-кынкы хъана, балқан вацұл гъалхъава. Гыңкіда-вучда? Килигайтла, вацұн винел хашлав алай...

- Я адап хийир хъайиди, гила са къатлана, газ кутуна вичин Рамазанан къуншиди. Ам кимел къведайла, ацуқынай къульзү итимири явашдиз. Шагъымур къевзева, Шагъымур къевзева, лугъуз, хъурундардай. Заз гыңкі авай, адап къве тівар алайди хызы. Килигайтла, Нежведил халу халис къундармачи тир къван...

- И къундармаяр гвайбурукай ихтилат кватайла, зи рикелни са кас хтана, - сивик тіміл хъурун кваз башламишна Сайд муаллимди. - Адан тівар Ярагъымед тир, рагъмет хурай вичиз. Школада лезги чалан тарс гузай за. Анлай къулухъ хейлин иисар алатана. Тарсунин са тапшурғуда "туп ягъун" гафарин мана ачухарна къланзай. Са аялдивайни жаваб гуз жезвацир. Садлагъана алай чқадилай тунпук хътин Баҳтияра тъарына: "Туп ягъун - чи хуыре авай Ярагъымед халу лагъай чал я!"

Валлагай, и гададиз тарсарни чидайди тушир. Зак тіміл къван хъуруннай ақатна. Патав гвай аялди явашдиз лугъузва: "Я къей хва, ам чи муаллимдин халу я".

"Хурай ман, хуруннай ада вирибуру гъакл лугъузвайди я".

Мад аялриз и гафунин мана за лугъун герек хтана. Сад лагъай сефер яз Баҳтияраз хъсан къиметни атанай...

Нариман ИБРАГИМОВ

Рекъе

(Романдай чIук)

Н.ИБРАГИМОВА "Къисметдин къеъуынрал" роман акъалтларнава. Адан сифте пай "Ватандиз рехъ" тъвар алац чапдай акъатна. Эсерда XX асирдин 90-ийсара ва XXI асирдин сифте къилера, Советтин Союз чукъура, улкъедин, республикайрин ва инсанрин умъурда, яшайища арадал атай мусибатдин, аламатдин вакъиайрикай, къилин игит Шагъвелед къисметдин ва девирдин уламрай гъикл экъечъизатла, гъадакай ихтилатзана. Чна романдай са чукъ теклифзана.

ПОЕЗДДИ къибледихъ гъерекатзавай. Шегъерар, хъурер, гегъенш чуьллар, вацпар къулухъ таз. Станцийрал акъвазиз, ахпа мадни вилиди еримишиз.

На лугъуди, ам вилик катнавай са нихъ ятланы калтуззана. Ахварикай кватнамазди, япара гъатзайди са ван я: та-тахъ, та-тахъ, тахъ-тахъ... Позездра Шагъвеледаз бегъем ахвар къедачир. Ада, вагондин полкайрал яргы хъана, гъатта мес-яр-гъанин алачир, хух ацалтна, са къунайкайни хабар авачиз, ксадайбурал пехилвандай. Шагъвелед геждадли ахвариз фидачир, ахпани са ван-сес хъанмазди, ракъирап ахъайиз, ахъалурлани, ахварай аватдай.

Гилани ам вагондин дегълиздай атай ванери, са гъихинт ятланы гъерекатди уяхарнавай. Ам вичиз акур ахвар рикел ххиз алахъана, амма арадал са затни атанач. Купеда зайлф лампади экваззай. Рекъин юлдашар, Тюмендай хъевзай Салаудин ва адан хизан (паб, жаван руш) ксанвай. Абуу стхадин меҳъберик Къарабудажентдиз хъфиззай-бур тир. Салаудинан гафарай, вичелай гъевчилди тир стха "Газпромдин" къурулуша чехи къуллугъдал алай, ам депутатни ялдай. Вич жегъилзамаз Урсатдин, ахпани Тюмендин областдиз акъатай-дакай ва гъана амукуйдакай ахъайнай. Ам Покачи шегъерда автотранспортдин карханадин къиллин механик тир. Салаудинахъ ана хъсан къвалюгъ, дустар, чирхчирап хъанвай. Суъбетзазайвал, шегъерда гаф лезгиярни яшамиш жезва. Абуу сағы са район төшклизава.

Цийи танишдихъ яб акализ, Шагъвеледа бейнида веревирдзазай. Бес вучрай лезгияри? Жегъил итимри? Къвалин-къан, хиззарин иесири? Хъурера авай колхозар, совхозар, консервирдай за-водар, гамар храдай фабрикайар, цехар барбатина, тарашина, тахъай мисална. Районрин централайра ачханавай промышленностдин карханайрин филиалар агална. Агъзурралди зегъметчи, гъилера къуват, къвачера звер авай инсанар бейкарриз элкъенна. Вучда? Амукуйдай са рехъ я - Урсатдин фин. Къвалахдай тъилер герекзай Кеферпатаан, Сибирдин, Дальний Востокдин нафт, газ худзазай мяденриз, чехи карханайриз, комбинатриз, цийиз арадал къевзай поселокриз, шегъерриз. Ахмиш хъана лезгияр. Москва, Санкт-Петербург хътина зурба шегъерарни рикелай алуднан. Гъинай къвалал жагъизатла, гъанз. Зи хурунвиярни фенва гъанриз. Гъатта хъурердайвал я, Москвадиз фин-хтунни регъуун рекъиз элкъенна.

Купедин ракъирихъ инсанар ражазай сесер атала, Шагъвелед къарагъна, шалвар алукъна, чилеп эвичина. Гъа и арада ракъири гатана. Къевиз, хъел квайда хъиз, са зати герекзайда хъиз.

"Яраб къумек къланзай, пис хъайи кас-мас аватла?", - фикир фена Шагъвеледан бейнидай. Ада, энгел тавуна, купедин ракъири ахъайнана. Къецел алай автоматар гвайбур акурла, Шагъвелед тажуб хъана ва ада са кам къулухъ чуугуна. Мадни фикирна: "Ибур нихъ къекъевзайди ятла? Икъл сансай инсанар инжилу ийиз".

- Дустар, тълабзава, артух ван-сес ийимир, инсанар ксанва... Шагъвеледаз ихтилат кутягъдай мумкинвални ганач. Яргы чууяр квай, чина азраилдин сүй авайда саки гъарайна:

- Лал хъухъ, "азик". Чакай ваз дустар жедайди туш.

И арада къвалав гвай купедай гъара, шелдин ванер акъатна. Шагъвеледа къатана, ибуу

Цийи эсер

"чехар" (чеченвияр) я. Адаз малуматар авай, "чех-рин" яракълу дестейри поездра пассажиривай шейэр таращазава, амма гилани абуу и алчак крат ийизвайди чизвачир.

- Стхаяр,- рахана Шагъвелед хъультульдиз, - чун секин тур, я чав күн тухардай мални гвач.

- Стхаяр? Вун чакай яни?

- Ваъ.

- Гъинай я?

- Дагъустандай.

- Гы миллет я?

- Лезги.

- Лезги-и?

- Эх. Гъавиляй мад тълабзава, чун секин тур.

Рахунрин, гъарай-вургъайдин ванерл ксанвайбүрни ахварай акъатна. Дишегълидини руша гъасатда чипн парталар ахлукъина. Итимдини шалвар акалжана.

- Вуч хъянвайди я? - хабар къуна Салаудина.

- Чаз сузалар гумир, кисна эвичи, - эмирина къа-чагъди, автомат յозуриз.

Салаудин эвичина. Шагъвеледа перем алукъна.

- Ви шейэр гъибуу я? - икъван гъагъа киснавай къве метр къван алай "чех", вилер атумна, Шагъ-веледаз килинга.

- И чанта, - къалтурна ада.

- Гъамни гваз экъечи инаи.

Шагъвеледа къатана, ийфен мугъманри Салаудин къеве твада ва ада мад тълабана:

- Стхаяр, Аллагъайдин хатур аватла, чак къмир. Абури чи ватандашар я.

- Вужар я?

- Къумукъар я. Күнне дуъз кар ийизвач.

- Вуч? Гадаяр, яхъ ам, ахъудур инаи. - Автоматар къуынне авай къвед атана.

- Герек авач, зун экъечида, анжак абурук ху-курмии. - Шагъвелед купедай экъечина. Дегълизда авайди масад тир. "Чехар" чапхунал машгъуль тир. Купейрай гъарайдин, экъуынтин, шезвай ванер къевзай. Салаудинан рушан шехъзазай ван атала, Шагъвеледа ракъирихъ гъерекатна, амма къвалал алайбуру ам къуна, акъазарна.

- Къмир абурук! - гъарайна Шагъвеледа. Гъакл хъайи и я лугъуз бязи ванер хъанай чехи итимривай, гилани рекъе-хуыле гъалтай лезгийриз гъуьрмет-зева лугъуз.

- Эхъ, стха, вал азалтна, чунни саламат я. Вун Аллагъади хурай. Купедиз атана, а вагъшияр ахъудайда ваз еке гъуьрметна, ви гафунихъ яб акална. Ам вуж тир?

- Рекъера гъалтна чидайди я, - лагъана Шагъ-веледа. - Гена хъсан, ам заз чир хъайди. Күн бахтунай, и цукъ хътин рушан михъивиляя Аллагъ-Таалади ам зал дуьшушарна.

- Белки, гъаклни я жеди, амма вун чаз инлай къулухъ стха я, Шагъвелед чан,- рахана дишегъли.

- Зун сакълани гъавурда ақазвач, вучиз рекъе авай ислать инсанрал икъл гуж гъалиб ийизвачи, шейэр къаъдуздаватла? Аксивалзайбурс, малар хъиз, гатун, ягъиз, рекъин. Им итимривай, инсанвал хъанан эхир. Пара тақлан хъана заз тарашичар, - дишегъли, чилеп гадарнавай шейэр къватл хъийиз, ражазай.

Чечниядя даве ақалтлайдалай гъуьнинз ихътин вагъшивилер амач лагъана фикирнай Шагъ-веледа, амма бязи яракълу дестейри чипн чуулав крар давамарзайвай къван.

Шагъвеледа Чечниядя къиле феий мусибатдин аյвалатрикай хабар авай. Жохар, Залимхан, Шамил хътин башчийри чеченрин Ичкерия республика малумарна, садалайни аслу тушир. Къецепатай къевзай къумекдикайни, таблигъатдикайни, гузай меслятирикайни менфят къачуна. Ельчин хътин фагъумусуз президентдин хайн гафарал амална. Государстводиз, гъукуматдиз акси экъечуналди. Фикирнай, эхир къиль квель күтъяр жедатла. Диявидикай цай атана, хъурер, шегъерарни барбатна, агъзурралди инсанарни телефон. Идакайни тарс худ тавурбуру Чечния ва ахпа Кеферпатаан Кавказдин республикайни терроризмдин, экстремизмдин магъарайриз элкъуынна. Дагъустандал ярак гъилеваз гъукумна. Айнайни абуур беябучивилди ахъудана. Ятланни дили къильер ақалтлайвад. Чка-чкада терактар ийизва, ислягъи инсанар рекъизва, итимар чуунуухаза. Неники чеб, гъакл Кавказдин агъалиярни вириздал тақланарнава. "Кавказдин сұфат алайбурс" ибара-ни гъабур себеб яз майдандиз акъатна.

Ватандиз мукъва хъуни, гъа гила - мад ахъакъуни шадвилин, развилил гъалаба кутунай Шагъ-веледа гъуьлъулар чечени михъиз чурна...

Шагъвеледа фикирзай, веревирдзазай. Ийфен бере. Вагонрин ракъири къеънай аганлавайди я. Бес а квачагътар гъинай атана вагонриз. Бандитринни проводникрин алакъа аватла? Абурук киче кутуна, ракъири ахъюноз мажбуразава. Масакла жери кар туш. Станцийрал кардик квай милициянин отделениривайни абурун вилек пад къаз жезвай хътинди туш. Яракъламиш хъанвай десте, къад, къваниң үзд кастаквадай, абу къуна, герек чкада твадай милиция амач жал? Гъабурни бандитрин пацук ква жал? Тахъайтла, "чехри" икъл ачхудиз, викъегъедиз, са къунхъайнин къурху авачиз, тарашуриз къиль ядацир.

Фикирри сада-сад дегишарзай. Алисмана зенгнавай, вичи дидедизни, Багъаятазни чирвал гайдакай хабарнавай. Абурун вилек рикел алапда. Я Аллагъа, зун чубук квадар, хизандал атай къазаяр заз гъалална жал? Агъ, яъя чан, эгер вахт

- Секин хъухъ, секин хъухъ вах, - регъуль хъайи итимди дишегъли рушан патав ацукарна. - Шемир халудин, абу мад иниш хведач.

- Вагъшияр! Алчахар! Инсаф атлайбур! - явшадиз, амма ажугъидиви, нифретдиви ахъудана га-фар пъзаррикай дишегълиди.

Салаудин къарагъна, чапла гъилив иви къвезвай нер къуна, эрчи гъилелди ада Шагъвелед къужхламишна.

- Сагърай вун, стха, ихътин ягъсузар жедани? Автоматар хуруз вегъена, викъегъвал къалурдай? Дишегълидал гъил хъаждай? Чарадан шей къаъудай? Вун чи баҳтунай и купедиз акъатна, стха. Чун умъурлух ваз буржул.

- Хъан къан, я стха, квэз я ахътин рахунар? Аллагъади шукур, гъа икъл чалай абу алатайди. Абурун виридакай хъел ава. Гъукуматдикайни, амай халкъарини. Гъавиляй акатай нелай хъайтлани къисас вахчузай хъиз я.

- Хъел, хъел, - тикарна Салаудина. - Эхъ, абурун чун, аварар, яхулар аквадай вилер авайди туш. Дияведен ийсара чеченар субргуынди ахъудайла, чун атана чипн хурира, къвалера ацукарна лугъуз. Лезгийриз кас амачиз баябан хъанвай хурира изекъечун теклифнай, амма абу атана-чир. Гъа и кардайни чеченри лезгияр чипн стхайрай къазва.

- Валлагъ, заз икъван крар чидачир. Гъакл хъайи и я лугъуз бязи ванер хъанай чехи итимривай, гилани рекъе-хуыле гъалтай лезгийриз гъуьрмет-зева лугъуз.

- Эхъ, стха, вал азалтна, чунни саламат я. Вун Аллагъади хурай. Купедиз атана, а вагъшияр ахъудайда ваз еке гъуьрметна, ви гафунихъ яб акална. Ам вуж тир?

- Рекъера гъалтна чидайди я, - лагъана Шагъ-веледа. - Гена хъсан, ам заз чир хъайди. Күн бахтунай, и цукъ хътин рушан михъивиляя Аллагъ-Таалади ам зал дуьшушарна.

- Белки, гъаклни я жеди, амма вун чаз инлай къулухъ стха я, Шагъвелед чан,- рахана дишегъли. - Зун сакълани гъавурда ақазвач, вучиз рекъе авай ислать инсанрал икъл гуж гъалиб ийизвачи, шейэр къаъдуздаватла? Аксивалзайбурс, малар хъиз, гатун, ягъиз, рекъин. Им итимривай, инсанвал хъанан эхир. Пара тақлан хъана заз тарашичар, - дишегъли, чилеп гадарнавай шейэр къватл хъийиз, ражазай.

Чечниядя даве ақалтлайдалай гъуьнинз ихътин вагъшияр амач лагъана фикирнай Шагъ-веледа, амма бязи яракълу дестейри чипн чуулав крар давамарзайвай къван.

Шагъвеледа Чечниядя къиле феий мусибатдин айвалатрикай хабар авай. Жохар, Залимхан, Шамил хътин башчийри чеченрин Ичкерия республика малумарна, садалайни аслу тушир. Къецепатай къевзай къумекдикайни, таблигъатдикайни, гузай меслятирикайни менфят къачуна. Ельчин хътин фагъумусуз президенитдин хайн гафарал амална. Государстводиз, гъукуматдиз акси экъечуналди. Фикирнай, эхир къиль квель күтъяр жедатла. Диявидикай цай атана, хъурер, шегъерарни барбатна, агъзурралди инсанарни телефон. Идакайни тарс худ тавурбуру Чечния ва ахпа Кеферпатаан Кавказдин республикайни терроризмдин, экстремизмдин магъарайриз элкъуынна. Дагъустандал ярак гъилеваз гъукумна. Айнайни абуур

Дин

Виридалайни хъсанбур вужар я?

("Ас-салам газетдай")

Аллагъдин Расулди вичин са шумуд гъа-дисда виридалайни хъсан инсанрикай чаз хабар ганва.

"Квекай виридалайни хъсанди ам я хъи, ни вичи Къуръан чирна, ахпа ам масабуруз чирна-*мла*" (Бухари).

"Квекай виридалайни хъсанди виридалайни хъсан халкъ авайди я" (Бухари).

"Квекай виридалайни хъсанди виридалайни хъсан жуъреда буржар вахкузвойди я" (Бухари).

"Квекай виридалайни хъсанди ам я хъи, ни вай хъсанвал гузлемишаатла ва писвал гузлемишаатла" (Сагъигъ Тирмизи).

"Квекай виридалайни хъсанди ам я хъи, вуж вичин хизандихъ галаз виридалайни хъсан рафт-тарвилера аватла" (Сагъигъ Ибн Гиббан).

"Квекай виридалайни хъсанди ам я хъи, ни масабуруз тъльн гузеватла ва саламдиз жаваб гузеватла" (Сагъигъ).

"Квекай виридалайни хъсанди ам я хъи, нин къульнер кплуна хъультул ятла" (Таргъбиб ва Тар-

гъиб, яни капл ийидайла, жергедиз гъахъайдаз чка гудайди).

"Инсанрикай виридалайни хъсанди ам я хъи, нин умъумр яргъиди хъанамла ва крап - хъсанбур" (Сагъигъ).

"Инсанрикай виридалайни хъсанди ам я хъи, вуж виридалайни инсанриз менфятул ятла" (Сагъигъ).

"Дустарикай виридалайни хъсанди ам я хъи, ни вичин дустунихъ галаз виридалайни хъсан рафттарвал ийизватла. Виридалайни хъсан къунши Аллагъдин вилик ам я хъи, ни вичин къуншидихъ галаз виридалайни хъсан рафттарвал ийизватла" (Сагъигъ Адаб Муфрад).

"Инсанрикай виридалайни хъсанди ам я хъи, нин рикл михъи ятла ва мез - гъахъ". Асъарби хабар къуна: "Мез гъахъ тирди вуж ятла, чун гъавурда акуна, бес рикл михъиди вуж я?" Ада жаваб гана: "Ам михъи, Аллагъдихъ киче рикл авайди я, адап гунағы, зулум, тақланвал, пехилвал алач" (Сагъигъ).

"Лезги газетда" диндин пак къинара жезва. Гъавилий ам чиркин чайрал гадарун къадагъя я.

Чи ватанэгълияр - гъар сана Пешедал къаруди

Бакуда яшамиш жезвай ахцегъви руш Юлиана Шафиевна КЪУХМАЗОВАДИХЪ музыкадин рекъя еке алакъунар ава. Ам философиядин ва искуствоведенидин илимрин доктор, Муслим Магомаеван тъварунихъ галай филармониядин академиядин къвалав гвай гъукуматдин капелладин хормейстер, Узеир Гъажибекован тъварунихъ галай музакадемиядин хордин дирижированидин кафедрадин музакадемиядин хордин доцент я. Юлиана Шафиевнади 2016-йисуз "Эволюция жанра хоровой миниатюры в творчестве азербайджанских композиторов" темадай илимрин кандидатвиллин диссертация хвена.

Шаир Ашик Вейселан 125 йисан юбилейдинди тир алай яис Түркияда шаирдини яз малумарнава. Идахъ галаз алакъалу яз, музыкадин рекъял алакъунар авай пешекарвал патал маҳсус проектин малумарнава. Проектдин метлеб ашкыи авайбуру Ашик Вейселан ширирриз къхенвай музыкадин композиция ракъурунни ибарат я. Журе-жуъре мярекатра, проектра иштиракзвай Ю.Къухмазованин къулухъ галамуънчан. Ада шаирдин "Шулав накъ" ширирдиз хордин музыка къхъена. Ада тълкуърай хордин маниди гъйранарай проектдин сагъиби А.Вейселан 125 йисан юбилейдинди талукъарнавай концерт авай юкъуз Юлиланадизни Анкарадиз атун, хордин манияр патал шаирдин чалариз мад къве музыка къхъин теклифна. Идалайни гъеири, 27-апрелдиз Анкарада Ю.Къухмазовадин манийрин концертни къиле фена.

Ю.Къухмазовади республикадин ва международный журе-жуъре конкурса иштиракзвай, анра къазанмишнавай хейлин агалкъунарни ава. Эхиримжи сеферда ада Украина да къиле фейи конкурсада Гран-при къачуна. Къуй устаддихъ мадни еке агалкъунар хъурай!

анжак IX-асирдиз атана. Рейкъявик виридалайни кеферпатаң меркез я. И улькведин инсанри адётдинбур тушир хъурекар ишлемишда.

Исландиядихъ яракълу къуватар авач. Къерхра къаравулда акъвазнавайбурувни, гъатта полициядин къуллугъчийривни гульле алай яракъар вугузвач.

И улькведин агъалийрихъ фамилияр авач, абуру тъварцихъ галаз бубадин тъвар ишлемишава. Аял хайла, адап тъвар маҳсус сияйдай хъязава. Риклиз хуш тъвар анын жагъун тавтуртла, и месэладин патахъай гъукумдариз хабар гун ва абураз меслят авун лазим я.

Исландиядин мулкара ракъун реънер эсиллагъ авач. Мад са къетленвал ам я хъи, и улькведа ветлер эсиллагъ жедад. 1989-йисан 1-майдилай Исландиядин агъалийриз пиво маса гун ва хъун къадагъя авунва. Исятда лагъайтла, пиводал къадагъя эцигай югъ милли сувар хъиз къейдзава.

Квездидани? Исландия

Исландия Атлантический океандин кеферпата авай островдин гъукумат я. Төбиятдин шартлар лап мишекъатбур хъуниз килигана, аниз инсанар

Дуньядада

Метлеблу гуруушар

Ульквейрин регъберрин арада жезвай къилдин гуруушар ва сувъбетар гагъ-гагъ официальный раҳунрилай къиметлубур ва метлеблубур жезва. Идакай Россиядин Президентдин пресс-секретарь Д.Пескова, КНР-дин председатель Санкт-Петербургдин атунин программадин гъакъиндей баян гуналди, "Россия 1" каналдиз гай интервьюда малумарна.

Китайдин реъбер Си Цзиньпин 5-7-иондиз Россияда хана ва В.Путин нахъ галаз сувъбетар къиле тухвана. Москва да къиле фейи сувъбетрин нетижада абуру алай девирда КНР-дин ва РФ-дин стратегиядин гъалар миякемаруниз талукъ къве терефдин документдал къулар чуగуна. Москвадин гъуматдин месэлайрин патахъай мугъман хъайдалай ва гуруушар къиле тухвайдалай къулухъ Си Цзиньпин Санкт-Петербургдин рекъе гъатна. Ина ада экономикадин международный форумда иштиракна.

"Ихътигъин гуруушарин вахтунда гагъ-гагъ лап вахжилу, къве терефдин алақайризни, международный краизни талукъ ихтилатар къиле фида. Гагъ-гагъ международный жавабдар месэлайрин гъакъиндайни фикирар сад жеда...", - лагъана Д.Пескова.

Ада алава хъувурвал, къве улькведин реъберар Нева вацла сейрдиз экъечтай вахтунда бейхабар аѓавалатарни арадал атана. Къилди къаҷуртла, Си Цзиньпинан талабунади абуру "Авора" гимида сейр авуна.

Лаврова баян гана

Россиядин къецепатан краин министр С.Лаврова "РБК" чешмедин гай интервьюда 2014-йисуз Крымда тухвай референдум США-дин терефди мад сеферда тухун теклифайдакай ихтилатна.

Лаврован гафарай, къвед ляйт сеферда референдум къиле тухунин теклиф гайди а чавуз США-дин госсекретардин къуллугъдал хъайи Жон Кери я. Адан фикирдади, сесер гунин вахтунда вири гъерекатар Крымдин халкъдиз гъикл къланзавайтла, гъакъ къиле фена, амма международный ихтияррив къурвал хъун патал мад сеферда сечкияр тешкилун чарасуз я.

Министри алава хъувурвал, Россияда и теклиф къабулнаж. "Вуч себебдади? Эгер къун вири краин гъавурда акунватла, мад са гъихътин ятани сечкияр герек яни?" - лагъана С.Лаврова.

Лаврова Кери вичайкай бейкеф тахъана къани фикирни малумарна, гъикл хъи, Керриди Россиядин министридихъ галаз хъайи ихтилатдин «бязи сирер» вичин риклек хуунрани чапнава.

Къейд иин, 2014-йисан мартдиз къиле тухвай референдумдин нетижайралди Крым Россиядик акатна. Украина, США-ди ва Евросоюздин маса ульквейри референдумдин нетижайр гъисаба къазвач. Москвадин тестикъарзавайвал, Крым улькведик ахкъуну международный къайдайрин истемишунзир жаваб гузва.

Артух жеда

Россияда дидевилин капиталдиз талукъ яз индексация къиле тухуда. ТАСС-ди хабар гузайвал, идакай РФ-дин зегъметдин ва яшайишдин рекъял хъунин министр Максим Топилина Санкт-Петербургда къиле фейи экономикадин форумдал малумарна.

Министри къейд авурвал, индексациядиз талукъ тақъатар чара авунва, къарадар тестикъарнава. Икл, 2020-йисан 1-январдилай дидевилин капиталдин къадар 17 аѓазур манатдин артухарда ва санлай адан къадар 470 аѓазур манат къван жеда.

Идалай вилик, майдин вацра, Россияда дидевилин капитал тайинарун патал гузай чарчин сертификатар арадай ақъудунай малумарнай. А шаъгадатнамайрин еринда электронный документар тукъуруда, дидеяр лагъайтла, рекъемрин сиягъдик кутада. Топилинан гафарай, электронный жуъредин дидевилин капиталдин сертификатар 2020-йисалай гуда.

Премьер жез къланзава

Эгер вичин «Европадин рейсадвал» партия вахтунилай вилик къиле тухудай парламентдин сечкияра гъалиб хъайитла, Украина дин вишин президент П.Порошенко вич премьер жез гъазур тирдакай малумарна. Идакай "Новости" РИА-ди хабар гузва.

Президентдин сечкияра магълуб хъайдалай къулухъ Порошенко вичиз сиясатдай экъечдай фикир авач лагъана. Верховный Рададин вахтундай вилик къиле тухудай сечкияр жедалди "Петр Порошенко в блок" партииди вичин тъвар «Европадин рейсадвал» хъувуна.

«Эгер чун сечкияра гъалиб хъайитла, - эхъ», - жаваб гана П.Порошенко, премьер-министр хъунин мумкинвилиз килигзованли лагъана хабар къурла.

Украинадин парламентда нубатдин сечкияр октябрдиз къиле фин лазим тир. Майдиз Украина дин президент В.Зеленскийди Рададин ихтиярар вахтунилай вилик къуватдай вельгинин гъакъиндай къарад ақъудна, 21-июль нубатдинбур тушир сечкияр къиле тухудай югъ яз тайинара.

Дуствилин тар экъечнаж

Д.Трампани Э.Макрона цайи мегъун тар яшамиш хъанач. Идакай "Рамблер" чешмедин хабар гузва.

Чешмедин делилралди, тар цайи чкадал алай вахтунда аламайди анжак къацу веъ я. Тар Лацу къвалин патав къве улькведин регъберри 2018-йисан апрелдиз цанай. Мегъун къелем Франциядин тамай, Дуньядин сад лагъай дяведин вахтунда Америкадин аскеррин иштираквал аваз женгер къиле фейи чкадай гъанай. Ам США-дини Франциядин арада миякем алакъаяр хъунин яржуниз элкъуна лазим тир.

Къве улькведин арада эхиримжи вахтара наразивилер арадал атанай. Къилди къаҷуртла, идалай вилик Париждин манифестацийрикай рахадайла. Трамп Франциядин гъукумдарриз гъавадин жигъетдай Париждин икъардикай къерхе хъун ва налогар аѓузарун меслят къалурнай. И месэладиз талукъ яз Франциядин терефди Республикадин къенепатан краик къаришиши жемир лагъана жаваб ганай.

Чин гъазурайди - Куругъли ФЕРЗАЛИЕВ

ПОНЕДЕЛЬНИК, 17 ИЮНЯ**РГВК**

- 06.50 «Заряжайся!» 6+
 07.00 Время новостей Дагестана. Итоги
 08.10 «Заряжайся!» 6+
 08.20 «Здравствуй, мир!» 0+
 08.55 «Заряжайся!» 6+
 09.05 Д/с «Мастер путешествий» 12+
 09.35 X/ф «Педагогическая позма» 6+
 12.05 «Парламентский вестник» 12+
 12.30 Время новостей Дагестана
 12.55 «Человек и право»
 14.05 «Преступление и наказание» 16+
14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
 14.55 X/ф «Жених без диплома» 0+
 16.55 X/ф «Сказание о любви» 12+
 18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»

19.30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана**20.00, 23.00** Время новостей Махачкалы**20.20** «Будни Клиники Аскерханова» 12+**21.10** «Дагестан туристический» 6+**21.30** «Учимся побеждать»**21.55** «На виду» 12+**23.20** «Глобальная сеть»**23.55** Д/ф «Исчезающие культуры Дагестана. Агуль» 6+**01.00** Передача на табасаранском языке «Мил»**01.35** Т/с «Скорая медицинская помощь» 16+**02.30** «Дагестан туристический» 6+**03.00** «Познер» (16+)**02.45** X/ф «Кровавая императрица» 16+**04.40** Передача на табасаранском языке «Мил»**05.15** X/ф «Сказание о любви» 12+**ПЕРВЫЙ**

- 5.00 Телеканал «Доброе утро».
 9.00 Новости.
9.25 «Сегодня 17 июня. День начинается» (6+).
 9.55 «Модный приговор» (6+).
 10.55 «Жить здорово!» (6+).
12.00 Новости.
 12.15 «Время покажет»
 15.00 Новости.
 15.15 «Давай поженимся!»
 16.00 «Мужское/Женское»
17.00 «Время покажет»
 18.00 Вечерние новости (с субтитрами).
 18.25 «Время покажет»
 18.50 «На самом деле» (16+).
 19.50 «Пусть говорят» (16+).
21.00 «Время».
 21.30 Примьера. «Ангел-хранитель».
 23.30 «Вечерний Ургант»
0.00 Пир Фудоров в многосерийном фильме «Город»
2.00 «Модный приговор» (6+).
3.00 Новости.
3.05 «Мужское/Женское»
3.50 «Давай поженимся!»

РОССИЯ 1

- 11:25, 14.25, 17.00, 20.45** Вести-Дагестан
17:25 Актуальное интервью М.Далгатовым
17.45 Горячий поднос в Ругуджах
18.05 Международный чемпионат по Дзюдо
18.15 Акценты.
5.00 Утро России.
9.00, 11.00, 14.00 Вести.
9.25 Утро России.
9.55 «О самом главном». Ток-шоу.
11.45 «Судьба человека с Борчевниковым»
12.50 «60 Минут».
14.45 «Кто против?». Ток-шоу (12+).
17.25 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+).
18.50 «60 Минут».
20.00 Вести.
21.00 «ВЕДЬМА». (12+).
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
2.00 X/ф «Место встречи изменить нельзя».

НТВ

- 5.10** Сериал «АДВОКАТ»
6.00 Утро. Самое лучшее»
8.10 «Мальцева».
10.00 Сериал «МУХТАР. НОВЫЙ СЛЕД» (16+).
10.20 Сериал «МОРСКИЕ ДЯВОЛЫ» (16+).
13.00 Сегодня.
13.25 «Место встречи».
16.00 Сегодня.
16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие.
17.00 «ДНК» (16+).
18.10, 19.40 Остросюжетный сериал «Улицы разбитых фонарей» (16+).
19.00 Сегодня.
20.50 Примьера. Дарья Екамасова, Екатерина Гусева, Кирилл Плетнев в сериале «А.Л.Ж.И.Р.»
0.15 Сегодня.
21.00 «Поздняков» (16+).
0.35 Примьера. Остросюжетный сериал «БЕССОНИЦА» (16+).
1.35 «Место встречи» (16+).

ДОМАШНИЙ

- 6.30** «Королева красоты». (16+).
7.30 «По делам несовершеннолетних». (16+).
8.30 «Давай разведмся!» (16+).
9.30 «Тест на отцовство». (16+).
10.30 «Реальная мистика». (16+).
12.30 «Понять. Простить». (16+).
14.50 «ДРУГАЯ Я». 1-я - 4-я серии (16+).
15.05 Примьера. «Партнеры по преступлению».
17.00 «Естественный отбор».
17.50 «Моя любимая свекровь-2». Худ. фильм
19.40 События.
20.00 Петровка, 38 (16+).
20.20 «Право голоса» (16+).
22.00 События.
23.35 «Вежливое оружие».
23.05 «Знак качества» (16+).
0.00 События. 25-й час.
0.35 «Лунный свет». Телесериал (США) (16+).
2.15 «Партнеры по преступлению». Детектив

ТВ-ЦЕНТР

- 6.00** «Настроение».
8.00 Большое кино. «Сказ про то, как царь Петр аропа женился» (12+).
8.35 «Двойной капкан». Детектив (12+).
11.30 События.
11.50 «Инспектор линии. Детектив

ЗВЕЗДА

- 6.00** «Легенды кино» (6+).
8.00 Новости дня.
8.20 Главное с Ольгой Беловой.
10.00 Военные новости.
10.05, 13.15, 14.05 «Лучшие враги». Телесериал
13.00 Новости дня.
14.00 Военные новости.
18.00 Новости дня.
18.35 «Партизанский фронт».
19.15 «Скрытые угрозы» с Николаем Чиндякиным.
20.05 «Загадки века».
21.50 Новости дня.
22.00 «Открытый эфир». Ток-шоу. Примьера! (12+).
23.40 «Между тем» с Наталией Метлинской. Примьера! (12+).
0.05 «Викинг». Телесериал
3.30 «Улица молодшего сына». Художественный фильм
5.05 «Марсельев: продолжение легенд». Документальный фильм

ВТОРНИК, 18 ИЮНЯ**РГВК**

- 06.50 «Заряжайся!» 6+
07.00, 08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
07.20 Передача на табасаранском языке «Мил»
 08.00 «Заряжайся!» 6+
 08.10 Мультифильм 0+
 08.50 «Заряжайся!» 6+
 08.55 Д/с «Мастер путешествий» 12+
09.30 X/ф «Вива, Сапата!»
 11.45 «будни Клиники Аскерханова» 12+
 12.55 «Дагестан туристический» 6+
 13.20 «На виду» 12+
 13.50 Д/с «Органическое земледелие» 12+
 14.30 Время новостей Дагестана
 14.55 X/ф «В небе ночные ведьмы» 0+
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.55 X/ф «Зеленые огни» 6+

18.45 Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»**19.30, 22.30** Время новостей Дагестана**20.00, 23.00** Время новостей Махачкалы**20.20** «Подробности» 12+**20.45** Ток-шоу «Дагестан. Правила жизни» 12+**21.55** «Линия судьбы» Махмуд из Караб-Росо 12+**23.20** «Угол зрения» 16+**23.50** Д/ф «Исчезающие культуры Дагестана. Цахуры» 6+**00.30** Время новостей Дагестана**01.00** Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»**01.35** Т/с «Скорая медицинская помощь» 16+**02.30** «Линия судьбы» Махмуд из Караб-Росо 12+**02.55** X/ф «Джонни-гитара»**04.50** Передача на лакском языке «Альчи ва агълу»**05.25** X/ф «Зеленые огни» 6+**ПЕРВЫЙ**

- 5.00 Телеканал «Доброе утро».
 9.00 Новости.
9.25 «Сегодня 18 июня. День начинается» (6+).
9.55 «Модный приговор» (6+).
10.55 «Жить здорово!» (6+).
12.00 Новости.
12.15 «Время покажет»
15.00 Новости.
15.15 «Давай поженимся!»
16.00 «Мужское/Женское»
17.00 «Время покажет»
18.00 Вечерние новости (с субтитрами).
18.25 «Время покажет»
18.50 «На самом деле» (16+).
19.50 «Пусть говорят» (16+).
21.00 «Время».
21.30 Примьера. «Ангел-хранитель».
23.30 «Вечерний Ургант»
0.00 Пир Фудоров в многосерийном фильме «Город»
2.00 «Модный приговор» (6+).
3.00 Новости.
3.05 «Мужское/Женское»
3.50 «Давай поженимся!»

РОССИЯ 1

- 09:00** Канал национального вещания «Лаласан» (на русском языке)
11:25, 14.25, 17.00, 20.45 Вести-Дагестан
17:25 «Я убегаю»
17.55 К 30-летию камерного оркестра Дагестанской филармонии
18.25 За профессией в Хасавюрт
5.00 Утро России.
9.00, 11.00, 14.00 Вести.
9.25 Утро России.
9.55 «О самом главном». Ток-шоу.
11.45 «Судьба человека с Борчевниковым»
12.50 «60 Минут».
14.45 «Кто против?». Ток-шоу (12+).
17.25 «Андрей Малахов. Прямой эфир». (16+).
18.50 «60 Минут».
20.00 Вести.
21.00 «ВЕДЬМА». (12+).
23.15 Вечер с Владимиром Соловьевым. (12+).
2.00 X/ф «Место встречи изменить нельзя».

НТВ

- 5.10** Сериал «АДВОКАТ»
6.00 Утро. Самое лучшее»
8.10 «Мальцева».
9.00 Сериал «МУХТАР. НОВЫЙ СЛЕД» (16+).
10.00 Сегодня.
10.20 Боевик «МОРСКИЕ ДЯВОЛЫ» (16+).
13.00 Сегодня.
13.25 «Место встречи».
16.00 Сегодня.
16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие.
17.00 «ДНК» (16+).
18.10, 19.40 Остросюжетный сериал «Улицы разбитых фонарей» (16+).
19.00 Сегодня.
20.50 Примьера. Сериал «А.Л.Ж.И.Р.» (16+).
0.05 Сегодня.
0.15 «Круговая История» с Татьяной Митковой (12+).
1.10 Примьера. Остросюжетный сериал «БЕССОНИЦА» (16+).
2.10 «Место встречи» (16+).
4.20 Сериал «АДВОКАТ»

ДОМАШНИЙ

- 6.30** «Удачная покупка». (16+).
6.40 «Королева красоты». (16+).
7.40 «По делам несовершеннолетних». (16+).
8.40 «Давай разведмся!» (16+).
9.40 «Тест на отцовство». (16+).
10.40 «Реальная мистика». (16+).
12.30 «Понять. Простить». (16+).
14.50 «СЕСТРА ПО НАСЛЕДСТВУ». 1-я - 4-я серии (16+).
19.00 «НИ СЛОВА О ЛЮБВИ». 1-я - 4-я серии (16+).
23.10 «ДЫШИ СО МНОЙ». 19-я и 20-я серии (16+).
1.10 «Понять. Простить». (16+).
1.10 «Круговая история» с Татьяной Митковой (12+).
1.10 Примьера. Остросюжетный сериал «БЕССОНИЦА» (16+).
0.45 «Мировая З

ПЯТНИЦА, 21 ИЮНЯ

РГВК

- 06.50 «Заряжайся» 6+
 07.00-08.30, 12.30 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на аварском языке
 07.55 «Заряжайся» 6+
 08.05 Мультифильм 0+
 08.50 «Заряжайся» 6+
 08.55 Д/с «Мастер путешествий» 12+
 09.25 Х/ф «Неоконченная повесть» 0+
 10.55 «На виду» 12+
 11.25 «Пятничная проповедь» 6+
 12.00 «Галерея искусств» 6+
 12.55 Д/ф «Сентябрь...последний» 16+
 13.30 «Агресектор» 12+
 13.55 Д/с «Органическое земледелие» 12+
 14.30, 16.30 Время новостей Дагестана
 14.55 Х/ф «Она защищает Родину» 12+

- 16.55 «За скобками» 12+
 17.00 Х/ф «Очередной рейс» 12+
 18.45, 1.00 Передача на кумыкском языке
 19.30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана
 20.00, 23.00 Время новостей Махачкалы
 20.20 «За скобками» 12+
 20.25 «Подробности» 12+
 20.50 «На виду. Спорт» 12+
 21.30 «Молодежный микс»
 21.50 Д/ф «Обыкновенное чудо Камиля Чутуева»
 23.20 «За скобками» 12+
 23.25 Д/с «Затерянные миры» 12+
 01.35 Т/с «Скорая медицинская помощь» 16+
 02.30 «Молодежный микс»
 02.45 Х/ф «Война крестоносцев» 12+
 05.20 Х/ф «Очередной рейс» 12+

ПЕРВЫЙ

- 5.00 «Доброе утро». 9.00 Новости.
 9.25 Телеканал «Доброе утро».
 9.55 «Модный приговор» (6+).
 10.55 «Жить здорово!» (16+).
 12.00 Новости
 12.15 «Время покажет»
 15.00 Новости
 15.15 «Давай поженимся!»
 16.00 «Мужское/Женское»
 17.00 «Время покажет»
 18.00 Вечерние новости
 18.25 «Время покажет»
 18.50 «Человек и закон»
 19.50 «Поле чудес» (16+).
 21.00 «Время».
 21.30 Премьера. «Три акварида»
 23.30 «Вечерний Ургант» в Санкт-Петербурге
 0.25 Премьера. «Анна Ахматова. Вечное присутствие»
 2.00 Аня Эмэ, Дирк Богорд в фильме «Жюстин»
 4.05 «Мужское/Женское»
 4.50 «Давай поженимся!»

РОССИЯ 1

- 11:25, 14.25, 17.00, 20.45 **Местное время. Вести-Дагестан**
 17:25 **Мир Вашему дому**
 17.45 **С песней к Победе**
 5.00 Утро России.
 13.00 Сегодня.
 13.25 «Место встречи».
 16.00 Сегодня.
 16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие.
 11.00 Вести.
 11.45 «Судьба человека с Борчевниковым»
 12.50 «60 Минут».
 14.00 Вести.
 14.45 «Кто против?».
 17.25 «Андрей Малахов. Прямой эфир» (16+).
 18.50 «60 Минут».
 20.00 Вести.
 21.00 Х/ф «Сила обстоятельства».
 1.00 Х/фильм «КУКУШКА».
 4.05 Телесериал «СВАТЫ».

НТВ

- 5.10 Сериал «АДВОКАТ»
 6.00 «Утро. Самое лучшее»
 8.10 «Доктор свет» (16+).
 9.00 Сериал «МУХТАР. НОВЫЙ СЛЕД» (16+).

ДОМАШНИЙ

- 10.00 Сегодня.
 10.20 Боевик «МОРСКИЕ ДЬЯВОЛЫ» (16+).
 13.00 Сегодня.
 13.25 «Место встречи».
 16.00 Сегодня.
 16.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие.
 17.00 «ДНК» (16+).
 18.10 «Жди меня» (12+).
 19.00 Сегодня.
 19.40 Острожетный сериал «Улицы разбитых фонарей» (16+).
 20.40 Премьера. «СЕМЬ ГАР НЕЧИСТЫХ» (16+).
 22.30 «ОСТАВНИК. ПОЗЫВНОЙ «БРОДЯГА»»
 0.35 «Мы и наука. Наука и мы» (12+).
 1.35 Квартыйский вопрос (0+)
 2.25 «Место встречи» (16+).
 4.25 «ЧП. Расследование»

ТВ-ЦЕНТР

- 6.00 «Настроение».
 8.00 «Контрабанда». Худ. фильм
 9.50 «Все еще будет». Худ. фильм (12+).
 11.30 События.
 11.50 «Все еще будет» Продолжение фильма (12+).
 14.30 События.
 14.55 Город новостей.
 15.05 «Игра без козырей». Детектив (12+).
 17.50 «Мусорщик». Художественный фильм (12+).
 19.40 События.
 20.00 «Затерянные в лесах». Худ. фильм (16+).
 22.00 «В центре событий» с Анной Прохоровой.
 23.10 Николай Валуев в программе «Он и Она»
 0.40 «Укол зонтиком». Комедия
 2.30 «Это начиналось так...» Худ. фильм.
 4.15 Петровка, 38 (16+).
 4.30 «Владимир Гуляев. Такси на Дубровку».

ЗВЕЗДА

- 5.45 «Вызываите кинолога». Документальный сериал (12+).
 8.00 Новости дня.
 8.20 «Вызываите кинолога». Документальный сериал (12+).
 9.05, 10.05, 13.15, 14.10, 18.35 «Жуков». Телесериал (Россия, 2011). 1-я - 4-я серии
 10.00 Военные новости.
 13.00 Новости дня.
 14.00 Военные новости.
 18.00 Новости дня.
 21.50 Новости дня.
 22.00 «Жуков». Телесериал (Россия, 2011).
 0.25 «Иди и смотри». Худ. фильм
 3.00 «БЕССМЕРТНЫЙ ГАРНИЗОН». Художественный фильм («Мосфильм», 1956) (12+).
 4.35 «ДВАЖДЫ РОЖДЕНИЙ». Художественный фильм («Мосфильм», 1983) (12+).

суббота, 22 июня

РГВК

- 07.00, 08.30 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на кумыкском языке «Замангарете, хальк гетмес» 12+
 07.55 Мультифильмы 0+
 08.50 Х/ф «Пиковая дама»
 10.50 Д/с «Русский музей детям» «Гравюра» 0+
 11.20 «Мой малыш» 12+
 11.50 «Подробности» 12+
 12.15 «На виду. Спорт» 12+
 12.55 Республиканский молодежный фестиваль «Я люблю тебя, Россия»
 14.15 Х/ф «Наше сердце»
 15.50 «Здравствуй, мир!» 0+
 16.30 Время новостей Дагестана
 16.55 Дагестанское кино. Х/ф «Так рождается песня» 12+
 18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+

- 19.30, 22.30, 00.30 Время новостей Дагестана
 20.00 «Парламентский вестник» 12+
 20.20 Проект «Мы народ российский. Дагестан многонациональный»
 21.40 «Время говорить молодым» 12+
 01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
 01.35 «Мой малыш» 12+
 02.00 «Время говорить молодым» 12+
 02.40 Х/ф «Два бойца» 6+
 03.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
 04.50 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
 05.25 Дагестанское кино. Х/ф «Так рождается песня» 12+

ПЕРВЫЙ

- 5.35 «Восхождение на Олимп». Х/фильм
 6.00 Новости.
 6.10 «Восхождение на Олимп» (16+).
 7.50 «Играй, гармонь любимая!» (12+).
 8.35 Умницы и умники (12+).
 9.45 «Слово пастира»
 10.00 Новости
 10.15 Премьера. «Чернобыль. Как это было»
 11.10 «Честное слово»
 12.00 Новости
 12.15 «Теория заговора»
 13.10 Премьера. «Живая жизнь» (12+).
 16.20 «Кто хочет стать миллионером?»
 17.50 «Эксплизив» с Дмитрием Борисовым (16+).
 19.30 «Сегодня вечером»
 21.20 «Сегодня вечером»
 23.00 Премьера. Иризанова в фильме «72 часа»
 1.00 А. Делон, А. Жирардо в фильме Лукино Висконти «Рокко и его братья»

РОССИЯ 1

- 08.40 **Местное время. Вести-Дагестан**
 11.20 **Местное время. Вести-Дагестан**
 5.00 «Утро России. Суббота».
 8.15 Премьера. «По секрету всему свету».
 8.40 Местное время. Суббота. (12+).
 9.20 «Премьера. «Пятеро на одному».
 9.20 «Пятеро на одному». Телепроигра.
 11.00 Вести.
 11.20 Вести. Местное время.
 11.40 Х/фильм «ЧУЖИЕ ДЕТИ». 2015 г. (12+).
 13.45 Х/фильм «БАБЕЛЬ ЦАРСТВО». 2012 г. (12+).
 17.40 «Привет, Андрей!»
 20.00 Вести в субботу.
 21.00 Х/фильм «ДВА БЕРЕГА НАДЕЖДЫ».
 1.25 Премьера. «Их звали травники». (12+).
 2.40 Х/фильм «СОРОКА-ПЯТКА».

НТВ

- 4.45 «Удавшая покупка» из цикла «Спектр в СССР» (12+).
 5.35 «Драма «ЗВЕЗДА» (12+).
 7.25 Смотр (0+).
 8.00 Сегодня.
 8.20 «Готовим с Алексеем Зиминим» (0+).
 8.50 «Кто в доме хозяин?»
 9.25 Едим дома (0+).
 10.00 Сегодня.
 10.20 Главная дорога (16+).
 11.00 Едва живая и мертвая
 12.00 Квартирный вопрос
 13.00 «НашПотребНадзор»
 14.00 «Плоед, поедим?» (0+).
 15.00 Своя игра (0+).
 16.00 Сегодня.
 16.20 «Однажды...» (16+).
 17.00 «Секрет на миллион».
 19.00 «Центральное телевидение»
 21.00 Ты не поверишь!
 22.10 «Звезды сошли» (16+).
 23.25 «Международная пирамода» с Тиграном Кеосаяном (18+).
 0.20 «Квартирник НТВ у Маргулиса». Юрий Шевчук и группа «ДДТ»

ДОМАШНИЙ

- 6.30 «Удачная покупка» (16+).
 6.40 «6 кадров». (16+).
 7.25 Смотр (0+).
 7.10 «НЕОКОНЧЕННЫЙ УРОК». 1-я и 2-я серии (16+).
 8.10 Фильм-сказка. «Королевство кривых зеркал»
 9.30 «Екатерина воронина». Худ. фильм (12+).
 9.00 «ПЕСОЧНЫЙ ДОЖДЬ». (16+).
 10.20 Главная дорога (16+).
 11.00 Едва живая и мертвая
 12.00 Квартирный вопрос
 13.00 «НашПотребНадзор»
 14.00 «ПО ПРАВУ ЛЮБВИ». 1-я - 4-я серии (16+).
 15.00 «ПО ПРАВУ ЛЮБВИ». 1-я - 4-я серии (16+).
 16.00 «Однажды...» (16+).
 17.00 «РАДУГА В НЕБЕ». 1-я - 4-я серии (16+).
 18.00 «КАКТУС И ЕЛЕНА». (16+).
 19.00 «Звезды сошли» (16+).
 20.00 «Постскриптум» с Алексеем Пушкиным.
 22.15 «Право знать!» Ток-шоу (16+).
 2.45 «Знать будущее. Жизнь после Ванги». (16+).
 23.40 События.
 2.45 «Право голоса» (16+).
 3.05 «Вежливое оружие». Специальный репортаж (16+).
 6.05 «Домашняя кухня». (16+).
 3.40 «Приговор. Дмитрий Захарченко» (16+).

ТВ-ЦЕНТР

- 5.30 Маршбросок (12+).
 6.00 «Она вас любит!» Худ. фильм (12+).
 7.40 «Православная энциклопедия» (4+).
 9.00 Новости дня.
 9.10 «Морской бой». Прима (6+).
 10.15 «Не факт!» (6+).
 10.45 «Улица из прошлого».
 11.35 «Загадки века».
 12.30 «Легенды музыки».
 13.00 Новости дня.
 13.15 «Западный фронт».
 13.50 «Легенды ормии».
 16.15 «Военная приемка».
 17.10 «Дорога домой». Документальный фильм
 18.00 Новости дня.
 18.10 «Задело!» Информационно-аналитическая программа.
 18.25 «Блокада». Телесериал
 1.55 «Обыкновенный фашизм». Док. фильм
 4.15 «О тех, кого помню и люблю». Худ. фильм.
 5.30 «Хроника Победы». Документальный сериал

ЗВЕЗДА

- 6.15 «Государственная граница». Телесериал («Беларусьфильм», 1988). Фильм 7-й, 1-я и 2-я серии (12+).
 6.40 «Она вас любит!» Худ. фильм (12+).
 7.40 «Православная энциклопедия» (4+).
 9.00 Новости дня.
 9.10 «Морской бой». Прима (6+).
 10.15 «Не факт!» (6+).
 10.45 «Улица из прошлого».
 11.35 «Загадки века».
 12.30 «Легенды музыки».
 13.00 Новости дня.
 13.15 «Западный фронт».
 13.50 «Легенды ормии».
 16.15 «Военная приемка».
 17.10 «Дорога домой». Документальный фильм
 18.00 Новости дня.
 18.10 «Задело!» Информационно-аналитическая программа.
 18.25 «Свкоза огнь». Худ. фильм
 1.55 «Военная приемка» (6+).
 10.45 «Код доступа». Дэвид Рокфеллер (12+).
 11.30 «Скрытые угрозы» с Николаем Чиндяйкиным (12+).
 12.25 «Свкоза огнь». Худ. фильм
 14.00 «Викинг-2». Телесериал
 18.00 Главное с Ольгой Беловой.
 19.25 «Легенды советского сыска». Док. сериал
 23.45 «Дело для настоящих мужчин». Худ. фильм
 1.05 «Ижорский батальон». Худ. фильм.

ВОСКРЕСЕНЬЕ, 23 ИЮНЯ

РГВК

- 07.00, 08.30 Время новостей Дагестана
 07.20 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
 08.00 «Мой малыш» 12+
 08.50 Х/ф «Два бойца» 6+
 10.10 Концерт «Музыкальный майдан» 12+
 11.20 «Галерея искусств»
 11.50 «Здравствуй, мир!» 0+
 12.30 «Смотреть только детям» 6+
 12.45 «Арт

Хайи ерийрихъ ялварзана...

Нурдин Рашидов

Несилар къвезд, физва. Цийибуру күгнебурун тарих, адтар, тухумар давамарзана. Цийи несилдин векилри чин веледрал вахарин, стхайнин, диде-бубайрин тіварар эхцигзана. Ида вуж гыи тухумдикай, гыи хизандай ятла чирдай мумкинвал гузва.

Эхиримжи вахтара Дагъустандин картадал бязи хуърерин тіварар аламач. Гыа са вахтунда цийибур пайдай жезва. Эгер чна күгнене хуърерин тарих чиртахварты, гележегдин несилрингин чин ери-бине чиз амукъдач. Вахтар къведа, ам чир хъйидай мумкинвални хъже-дач. Гъаниз килигна, хуърерин тарих чиранал, жегыл несилприз малум тушир делилар жагъур хъувунал, тарих кхьинал машгъул жезвай писателири, алимири ва журналистири лап дузы кар ийизва. Икі тахъайты, гележегдин несилрикай бязибуруз чеб гъинай, ата-бубаяр вужар тирила чиз амукъдач.

И кар фикирда куна, заз са вахтара Кутур-Күредин наистводик, кылди къачуртла, Къасумхурун райондин Ял-цугъурин обществодик кваз хъайи зи хайи хуърурин-Хпитирин тариҳдикай күрелди сүзгъбет ийиз кланзана.

Эминхуър. Хпитирин магъле

...ХПИТИР Къасумхурувай 15-20 километрдин ярга тұла экля хъанвай. Аниз хъифидай рекье Алидхуър, Ағъа Арагъар, Арагъаң, гүне пата - Ивигар (рөхъ күнза пата авай), Къеанар, Бигерар (Хутарғар-ар Къеанрин хуърурин кылихъ чархал-алай) гъалтзаяв. Күгнене хуър алай чи-дин вилик гъамиша бул яд авай клам ква. Къузада пата там ва емишдин тарар, инанал михы къайи церин булахар авай. Хуър Хутарғырин, Бигеррин, Макъаррин, Ял-цугъурин, Клирийрин (Къурагъа район), Келейрин сергъятирик юкъва авай.

Хуърурин тіварціз талукъ тайин делилар авач. Бязи ағысакъалрин риккел хун-риз килигна, күгнене Хпитирин хейлин су-парин кылерихъ ақынавай маҳсус къва-нерал алай кхъинрай аквазайвал, ина эрменияр яшамиш хъана. Маларин фер-мадин къаншарда еке хъили хтун тар авай. Лугъунриз килигна, гүя сифте а тұла ківал эзигай касди, ва я са шумуд касди, чин ери-бинедикай лугъудайла, яни адрес гудайла, гыа хъили тар алай чи-дин тівар къазвай. Гыа икі хъили тар (ара), урус ва маса чи-ларал кхъидайла, Хпитир (Хпитир) ишлемишиз хъана. Маса баяндар гудай я тариҳдин документ, я инсан зал гъалтнач. Гыа тар ва хуър алай чи-дин ви-лералди ақур и царапар авторни, гыа тариҳдин, гыа чи-лан жигъетдай гекъи-гунар авурула, гыа ихтиин фикирдал атана.

Зи вилик, пачагъидин гъукуматди 1886-йисуз Дагъустанда ағылийрин перепись

тухвайла, Дагъустан Республикадин Госархивдин 27-фондуна авай 77-делода къейднавай делилар ква. Абурайни аквазайвал, Хпитир гыа вахтунда Күре округдин Кутур-Кюринский наистводин Ял-цугъурин хуърун обществодик акат-заяв.

Гыа икі перепись тухвай депода Хпитирх 525 копахъ (гыа са копахъдиз 8 килограмм тум вегъез жезвай) цик квачир чилер, санлай жемятдиз 213 къарамал, 405 лапаг ва 12 балқан авайди къалур-нава.

ЭХИРДАЙ аквазайвал, 30 кваликай гыа садавай ийис 1 манатни 60 кепек (санлай 48 манат) налог къачунва, яни кесиб хизандири тири, абурувай налог гуз тежез-вайди аквазва. Переписдин сиягь (список) түккүрнавай тегъерди вичел фикир жел-база. Месела, адан 3-нумрадик кваз чи хизандин (яни бубайрин) делилар гъанва. За абу гыа вахтунда кхъенвай тегъерда хвена гузва: Рашид Абдулла-оглы: яш - 60 ийс (чиниз килигна кхъенва); лезгин, суннит, савадсуз, урус чи-лан чизвач, леж-берар (состовлено), магъсулдар:

адан гадаяр - Саид (35), Вагыид (28), Гъамид (22), адан хтулар Садик Саидогъли (3 ий): дишегълияр (женского пола - паб, руш, вах ва мсб.) - 3. Вучиз ятланы, сана-ни абурун тіварар къунвач. Гыа са хизандири тири, абурувай налог гуз тежез-вайди аквазва. Переписдин сиягь (список) түккүрнавай тегъерди вичел фикир жел-база. Месела, адан 3-нумрадик кваз чи хизандин (яни бубайрин) делилар гъанва. За абу гыа вахтунда кхъенвай тегъерда хвена гузва: Рашид Абдулла-оглы: яш - 60 ийс (чиниз килигна кхъенва); лезгин, суннит, савадсуз, урус чи-лан чизвач, леж-берар (состовлено), магъсулдар:

лаз эзигунин проектар түккүрнавай. Пачагъидин гъукуматди гыа са хизандиз 200-300 манат (има девирда еке пул тир) ссуда (бүрж) чара авун къетла. Малум тир делилралди, ссудани а вахтунда варлубуру къачуна, кесиби, вахкуз алак тавунихъя кичелса, бурж пулунай отказналдай.

ДЕВЛЕТ Тавай чкадис къеда лугъудайвал, са 3-5 ийсалай а пулар къачурбүрүн бахтунда гыана: 1917-йисуз Чехи Октябрдин революция гыалиб хуънхъя галас ала-къалу яз ссуда я къачурбүрүн гыалал хъана, мад кесибар кана. Амма са кар ашкара я, мублагъ чуурарин, тамарин, кла-маринни булахарин юкъва - дүзен чуурал (анлай къунши хуърер, гытта Алидхуър капан юкъвал алайбур хыз аквадай) Цийи хуър арадал атана.

Гила хуър, эзигнавай тегъерди килигин. 4 күнче (къенин девирда хыз) агъадай виниз) 2 күнчени - абурувай къарши яз пландин къайдада участокарни галас саки са къайдада эзигнавай къве мертбадин къалер, хуърун къилихъ ва гыакл къанихъ гымга хътин къайал яд акъатзаяв булахар, юкъни-юкъвал ял ядай багъни галай клубдин дарамат. Хуърувай са 500-700 метрдин къақытнан - сифтегъан школа...

Кагановиан твартарин хуър къайдада эзигнавай тегъерди килигин. 4 күнче (къенин девирда хыз) агъадай виниз) 2 күнчени - абурувай къарши яз пландин къайдада участокарни галас саки са къайдада эзигнавай къве мертбадин къалер, хуърун къилихъ ва гыакл къанихъ гымга хътин къайал яд акъатзаяв булахар, юкъни-юкъвал ял ядай багъни галай клубдин дарамат. Хуърувай са 500-700 метрдин къақытнан - сифтегъан школа...

Кагановиан твартарин хуър къайдада эзигнавай тегъерди килигин. 4 күнче (къенин девирда хыз) агъадай виниз) 2 күнчени - абурувай къарши яз пландин къайдада участокарни галас саки са къайдада эзигнавай къве мертбадин къалер, хуърун къилихъ ва гыакл къанихъ гымга хътин къайал яд акъатзаяв булахар, юкъни-юкъвал ял ядай багъни галай клубдин дарамат. Хуърувай са 500-700 метрдин къақытнан - сифтегъан школа...

Ватан душмандикай хуъз финихъя кыл къақытдай касни хъанвай. Гыа са хизандири тири, абурувай налог гуз тежез-вайди аквазва. Переписдин сиягь (список) түккүрнавай тегъерди вичел фикир жел-база. Месела, адан 3-нумрадик кваз чи хизандин (яни бубайрин) делилар гъанва. За абу гыа вахтунда кхъенвай тегъерда хвена гузва: Рашид Абдулла-оглы: яш - 60 ийс (чиниз килигна кхъенва); лезгин, суннит, савадсуз, урус чи-лан чизвач, леж-берар (состовлено), магъсулдар:

1949-ИИС. Клубдин заведующий, теж-рибалу культработник рагъметту Сиид Се-идован устадвал себеб яз хуъре вирибу-рун къвалера репродукторар (хуси радио-станция кардик кутунвай) рахана.

Гүзел тібиятдин, мублагъ чилел девлетту, бегъерлу тамар, чарчар булахар авай и хуърухъ мад завал галукъна: 1966-йисузни чилер зурзуниди "курви-лер" хъана. За и гаф къасуходай кавычкайра твазва, гыакл хыи, а чавазу гыч са зат-ни садан къвалини хъанвайди тушир. Ан-жах бязи политики, аранда вири жуъредин къулайвилер авай яшайишдин къалерин къулегар вугуда лугъуз, а гүзел чакира секиндиз яшайиш тухузвай дагъвияр вара-зара авуна.

Гыайиф хыи, лугъудайвал, шишинин нидал фейибүр ламариз тағыма язаявай чкадал аватна. Залзаладилай гуъльни (1966-йи) дүзенди къунарай дагъвиярни гыакл хъана.

Дугъри я, цийи чилел цийи хуър, шегъредин патав гыай шегъердиз ухшар Эминхуър арадал атана. Күчейра къир чанва, къвалерани - тібии газ ава. Ятланы, ағысакъалриз ахварайни хайи хуър ак-ваза.

И ЦАРАРИН автордин къачеризни күгнене хуъре цацар ақхаҳайди я, гыаданын дагълух хуъре тібиятдин няметрикай, Хан илфай булахдикай (хуърувай са километрдин ярга къалум патав царап се-ририкай вири булах гилани ядай гүзел чакрикай сад я) лезет хуудна. Къе мер-кеэда - вири жуъредин къулайвилер авай шегъерда - яшамиш жезватлани, рикл алай пешедал машгъул ятланы рикл хайи ери-рихъ, багъри чакрикай ялварзана, ял-зана...

Фашистрин Германияди чи улькведал хабарсуз гъукум авурула, Къасумхурун райондин хуърерайни ағъзуралди жегъилар ва чагында авай итимар Ватан душмандикай хуъз фронтдин фена. Абуруук гзафбуруз элъвена хтун къисмет хъанвай. Бязибүр гел галачиз квахъя, садбуруз гъурбатда сурар къисмет хъанвай. Амма несилрин риккера бур эбди яз амазма. Ағъадирикай къегъяларни Ватандин Чехи дядедин женгерин къурбандар я.

Ватан патал чан гайи Хпитирин къегъяларин сиягъдай

★ АБДУЛАЕВ Абдуллағы, 1915-й.х. 1941-йисуз армиядин жергейриз фейи ам 1943-йисан 7-мартдин телефон хъана.

★ АБДУЛАЕВ Абдуллағы, Къасумхурун РВК-дай реке тур ам, жергедин аскер, гел галачиз квахъя.

★ АГЪАБЕГОВ Шафи, 1917-й.х. 1939-йисуз армиядин жергейриз фейи ам 1942-йисан августдин гел галачиз квахъя.

★ АГЪАРЗАЕВ Абубуслим, 1893-й.х. Жергедин аскер, 1943-йисан 10-сентябрдин телефон хъана. Ам Краснодарский крайдин Крымский райондин Небердаевский станица цадиав 5 километрдин ярга кучукнава.

★ АЛЛАГЪЫКҮЛИЕВ Шигъимердан, 1917-й.х. 1942-йисан 2-февралдин телефон хъайи ам Донецкий областдин Артемовский райондин Федоровка хуъре кучукнава.

★ АЛДЕРОВ Абдуллағы, 1917-й.х. 1941-йисуз фронтдин фейи ам телефон хъана.

★ АЛИКБЕРОВ Иса, 1915-й.х. 1939-йисуз армиядин жергейриз фейи ам 1942-йисан майдиз гел галачиз квахъя.

★ АГЫМЕДХАНОВ Къази, 1919-й.х. 1942-йисуз фронтдин фейи ам телефон хъана.

★ АШИМОВ Селим, 1914-й.х. 1941-йисуз армиядин жергейриз тухай ам жергедин аскер яз телефон хъана.

★ БАБАЕВ Ширинбек, 1916-й.х. армиядин жергейриз фейи ам гел галачиз квахъя.

★ ГЫАМИДОВ Халид, 1907-й.х. 1941-йисуз фронтдин фейи 175-нумрадин сапер-рин бригададин жергедин аскер 1943-йисан 25-февралдин залан хирерикиди телефон хъана. 2405-нумрадин ХППГ-да (чындын госпиталь) чан гана. Ам Тульский областдин Арсеньевский райондин Мошевка поселокдин стхавилин сурары фарақъатнава.

★ ГЫАШИМОВ Селим, 1914-й.х. 1941-йисуз Къасумхурун районкоматтай эвер гана. Жергедин аскер яз телефон хъана.

★ ЖАБРАИЛОВ Якынбек, 1920-й.х. жергедин аскер, гел галачиз квахъя.

★ ИБРАГЫМОВ Керимхан, 1918-й.х. жергедин аскер, гел галачиз квахъя.

★ ИБРАГЫМОВ Межедил, 1919-й.х. жергедин аскер 1944-йисан 2-августдин телефон хъана. Карелия Республикадин Муопла поселокда кучукнава.

★ ИБРАГЫМОВ Мусахан, 1911-й.х. жергедин аскер. 1942-йисан 7-декабрдин телефон хъайи ам Краснодарский крайдин Кавказский райондин Расцвет хуъре кучукнава.

★ ИБРАГЫМОВ Якынбек, 1916-й.х. 1943-йисуз армияздыз тухай ам гел галачиз квахъя.

★ ИСАБЕГОВ Балафенди, 1910-й.х. 1942-йисуз гуъгульлувиленди армиядин жергейриз фейи Кыурагъ райондин комиссар, гв. старши лейтенант 1943-йисан 18-августдин телефон хъана. Адаз Ростовский областдин Кыйбышевский райондин стхавилин сурар къисмет хъана.

★ Исмаилов Умар, Къасумхурун РВК-дай эвер гана. Ст.сержант 1944-йисан 16-январдин телефон хъана. Ам Новгородский райондин Вешки хуъре кучукнава.

★ КъАЗИЕВ Ағымед, 1900-й.х. 1942-йисан сифте къилерай армиядин жергейриз фейи ам гыа йисан июндиз гел галачиз квахъя.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:

Дагъустан Республикадин информатизациядик, алакъадин ва массовый коммуникацийрин министерство

367018, Махачкала,
Насрутдиновн пр., 1 "а"

КЬИЛИН РЕДАКТОР
М. И. ИБРАГИМОВ

Тел/Fax. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЬИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ

М. А. АГЬМЕДОВ
65-13-55

ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Ш. Ш. ШИХМУРАДОВ
65-02-81

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
65-00-59

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
Р. С. РАМАЛДАНОВА
65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62
КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА
ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Ш. ГАЖИМИРЗОЕВ

Газет яиса 52 сеферда акъатзана
Газет алакъадин, информационный технологийрин ва массовый коммуникацийрин хиле гүзчилав авунин рекъяй Федералый къултугъдин Дагъустан Республикада авай Управлениди 2019-йисан 22-апрелдиз регистрация авуна.

Регистрациядин нумра ПИ № ГУ 05-00420
Макъалайр редакцияди түккүр къийзва.
Макъалайр рецензия гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядин макъалайр ин авторин фикирар сад тахун мумкин я.
Газетда чап авун патал теклифнавай материалаара делилдин дүзүвилин ва керчевин патахъай жавабдаравл авортирин чин хиве гъттазва.

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:
367018, Махачкала, Насрутдинован
проспект, 1 "а". Печатони къвал

ГАЗЕТДИН ИНДЕКСАР:

Иисан - 63249

Зур иисан - 51313

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 16.50

Газет "Издательство" "Лотос"
ОО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкинан къиче, б.

Тираж 7068

(Г) - Илишандик квай материалар
гъакъидих чаптавайбүр я.

(12) - Икъван яшар хъянтайбүр къелрай
НАШИ РЕКВИЗИТИ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД

Отделение - НБ РД г. Махачкала

БИК - 048209001

ИНН - 0561051314/КПП - 057101001

Р/Сч - 40601810100001000001

Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Махачкъалада яшамиш жезвай "Горавтотранс" МУП-дин директордин заместитель, тъвар-ван авай бухгалтер
Зайнал Керимович БАБАЕВАЗ:

ВИ 55 ЙИСАН ЮБИЛЕЙ ТЕБРИКЗАВАЙ ДИДЕ, ВАХАР,
ХТУЛАР.

Вилик тухуз яшиишидин
еришар,
Къазанмишина халкъдин
патай алхишар.
Жегъилзамаз агъилвилин
яшарихъ

Ялна руьгъдай
Шарвилидин аршиарихъ!
Къадир хвена гъакъисагълиз
зегъметдин,
Чиз инсандин инсанвилин
къимет дувъ!
Яшамиши хъхъ,
мад вине таев сейливал,
Маигъур ийиз къенивалини
къанивал...

Аялрин яратмишунрин выставка

Къагъиман ИБРАГИМОВ

Аялар хънин международный ийкъяз талукъарна, мукъвара Дербент шеъзерда авай "I Петрдин Къвал" - музейдин комплексда Белиж поселокдин аялринни жаванрин яратмишунрин къвале устадвал хкаждавайбуру чугунвай ва абурун муаллим, машъур художник Мелик Агъабалаеван шикларин выставка къиле фена. Ам ачухуниз талукъарнавай мярекатда Дербент райондин администрациядин къилин заместитель Мегъамед-Шафи Гъасанова, "I Петрдин Къвал" - музейдин комплексдин заведующий Мина Абдуллаевади, Дербент райондин образованидин управленидин къилин пешекар Зарема Алиевади, и царапарин авторди, жаванри, шегъэрэльйири ва масабуру иштиракна.

лаевади яратмишунрин къвалера аялар ихътин къвалахрал желб авунин вагиблувал къейдна, гъиле къунвай кар давамарун ва къастунал къеви хъун алхишна, аялрин яратмишунриз хъсан къимет гана.

Эхирдай выставакада иштиракзай аялрин яратмишунрай, выставка сифте Белижда ачуҳайди,

Малумат

"Лезги-урус чаларин словардихъ" авай еке игтияж фикирда къуна, Майрудин Бабаханова гзаф яисара зегъмет чуугуна ва ам арадал гъана. Словарь чапдай акъатнава. Ам "Лезги газетдин" редакциядай ва Къасумхурун "Книжный мир" туккендей маса къачуз жеда. Къимет - 1500 манат.

Продается участок 5 соток в с/о "Берёзка". Тел.: 8-988-299-60-74

Дж.Н. Агъмедов

И ийкъара Дагъустандин журналистиcadив ва тарихдин илимдив чехи магърумвал агақъна. 87 йисан яшда аваз тъвар-ван авай публицист, журналист, тарихдин илимрин доктор, профессор, общественно-политический деятель Джонрид Назирович Агъмедов рагъметдиз фена.

Дж.Н.Агъмедов 1932-йисуз къадим Ахцегъя машъур педагог ва писатель Назир Агъабегович Агъмедован хизанди дидедиз хъана. Ахцегъя юкъан школа, Москвада М.В.Ломоносован тъварунихъ галай госуниверситетдин журналистиcadин факультет акъалтарна, хайи Дагъустандиз хтайдалай къулухъ ада Республикадин къилин газетар тир "Комсомолец Дагестана", "Дагъустандин правда" газета квалахна.

Инай ам КПСС-дин Дагъустандин обкомдиз школайринни илимдин отделдидин заведующийдин къуллугъдаль тухвана. Гъана къалахиз, ада аспирантурадани къелна. Дагъустандин ва Кеферпатан Кавказдин печатдин тарихдай илимдин кандидатвилин, гуъгуънлай гъа и рекъяй докторвилин дережая хвена. 1984-йисалай инихъ ада ДГПУ-да зегъмет чуғвазвай, 1989-2007-йисарина культуруологиядин кафедрадиз руководство гузвай. Гуъгуънлай адакай ДГПУ-дин Гъурметлу профессор хъана. Ада студентриз "Дагъустандин халкъарин культура" предметдай лекцияр къелзайвай, жегъилриз ахлакъдин тербия гузвай.

Адан гъиликай 200-лай виниз илимдин къалахар, "Дагъустандин периодический печать", "Кеферпатан Кавказдин милли пе-

чатъ", "Дагъустан: 1970-йисан 14-май", "Халкъдин игитвал", "Ленин ва Дагъустан", "Цийи Ахцегъя-наме", "Алай ямдин Ахцегъя-наме", "Исан ва адан инамшишвилер", Гъажибер Гъажиберов, Ахцегъя Мирзе Алидин, ахцегъвияр - стхаяр тир Пир-Али ва Видади Эмироврин гъакъин-дай ктабар, маса затлар хкатна.

Вири яисара Джонрид Назировича "Лезги газетдихъ" газетни сих алакъаяр хъзвай, хейлин хъсан теклифарни, месястарни гуз хъана. Иллаки газетдин юбилейрин вахтунда ам чи къилин амадагрикай сад тир.

Джонрид Назировичан агълкъунар ада "РД-дин илимдин лайиху деятели", "Ахцегъя хъуррун Гъурметлу агъали", государствовин маса шабагъар гуналди къейднава.

Чна рагъметлудан хизандиз, вири бағърийиз, мукъвакъилийиз, вири ахцегъвийиз башсағълугъувал гузва.

Джонрид Назирович Агъмедован экъу къамат садрани чи рикелай алатда.

"ЛЕЗГИ ГАЗЕТДИН" редакциядин коллектив

2019-йисан къвед лагъай пай патал

Лезги газет

къихъ!

б вацранди - 51313

газетдин къимет почтадин
отделенийрай:

6 вацра - 427 манатни 38 кепек

Абонентрин ящикрай (до востребования):

6 вацра - 400 манатни 62 кепек

"Дагпечатдин" киоскрай:

6 вацра - 228 манат

Киоскрай вахчун патал газет квевай "Дагпечатдин" киоскра, сайтда (www.dagestan.press) ва гъакъни Махачкъала Промшоссе куындин 10 "а"-нумрадин дараматда къиз жеда.

Чи бухгалтериядай:

"Лезги газетдин" редакциядай чи бухгалтериядай:
6 вацра - 162 манатни 50 кепек

Чи газет къинин патахъай сувал пайдада хъайитла, экъунин сятдин 9-далай нянин сятдин 5-далди и нумрадиз зенг ийиз жеда: 8-928-584-16-72

2019-йисуз "Мавел" издательстводи Къ. Акимован "Лезги халкъдин философия" (урус чалал) подписка ийизва. И ктаб алай яисан сентябрдиз акъатда. Са ктабдин къимет - 500 манат.

ЧИ АДРЕС: Махачкъала, О. Кошевоян къиче, 42 а.
Тел: 8-928-511-31-16